

POLİSİN ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİ

2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Emre AYDOĞAN

Danışman
Prof. Dr. Sait AŞGIN

POLİSİN ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİ

Emre AYDOĞAN

Prof. Dr. Sait AŞGIN

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Ocak 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
DOĞRULUK BEYANI	6
ÖNSÖZ	7
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR	12
ARAŞTIRMANIN KONUSU	13
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	13
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	13
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	13
EVREN VE ÖRNEKLEM (VARSA).....	13
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	14
1. Kolluk Kavramı ve Kolluk Çeşitleri	15
1.1. Kolluk Kavramı.....	15
1.2. Kolluk Çeşitleri.....	16
1.2.1. Polis	18
1.2.2. Polis Teşkilatının Tarihçesi.....	20
1.2.3. Polisin Kıyafetlerine Göre Sınıflandırılması	28
1.2.3.1. Üniformalı Polis	28
1.2.3.2. Sivil Kıyafetli Polis	29
1.2.4. Polisin Hizmet Alanlarına Göre Sınıflandırılması.....	30
1.2.4.1. İdari Polis	30
1.2.4.2. Siyasi Polis.....	30
1.2.4.3. Adli Polis.....	31
1.2.4.4. Adli-İdari Polis Ayrımı	32

1.2.5.	Polisin Görev Türlerine Göre Ayrılması	32
1.2.5.1.	Trafik Polisi.....	32
1.2.5.2.	Deniz Polisi	33
1.2.5.3.	Motosikletli Polis	33
1.2.5.4.	Hava Polisi.....	33
1.2.5.5.	Çocuk Polisi.....	34
1.2.5.6.	Terörle Mücadele Polisi (TEM)	34
1.2.5.7.	Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Polisi (KOM)	34
1.2.5.8.	Çevik Kuvvet Polisi	34
1.2.5.9.	Özel Harekat Polisi.....	35
1.2.6.	Jandarma.....	35
1.2.6.1.	Tanım.....	35
1.2.6.2.	Görevi	36
1.2.6.3.	Sorumluluk Alanı	36
1.2.7.	Sahil Güvenlik Komutanlığı	37
1.2.8.	Gümrük Muhafaza Müsteşarlığı.....	37
1.2.9.	Özel Kolluk.....	38
2.	Polisin Zor Kullanma ve Silah Kullanma Yetkisi	39
2.1.	Zor Kullanma Kavramı.....	39
2.2.	Kanunlarımıza Göre Zor Kullanma.....	40
2.2.1.	Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu.....	40
2.2.2.	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu.....	41
2.2.3.	Ceza Muhakemesi Kanunu	42
2.2.3.1.	Tanıkların Çağırılması.....	42
2.2.3.2.	Çağrıya Uymayan Tanıklar	42
2.2.3.3.	Yakalama ve Yakalanan Kişi Hakkında Yapılacak İşlemler	43
2.2.3.4.	Gözaltı.....	43
2.2.3.5.	Şüpheli veya Sanıkla İlgili Arama.....	43
2.2.3.6.	Eşyanın Muhafaza Altına Alınması ve El konulması.....	43
2.2.3.7.	Adli Kolluğun Olay Yerinde Aldığı Tedbirlere Uyulmaması....	44
2.2.3.8.	Zorla Getirme	44
2.2.3.9.	Sanığın Duruşmada Hazır Bulunmaması	44
2.2.3.10.	Sanığın Zorla Getirilebilmesi	44

2.2.4.	Diğer Kanunlara Göre Zorla Getirme.....	44
2.3.	Zor Kullanım Araçları.....	45
2.3.1.	Bedeni Kuvvet	45
2.3.2.	Maddi Güç	46
2.3.2.1.	Kelepçe.....	46
2.3.2.2.	Cop	46
2.3.2.3.	Basınçlı Su veya Boyalı Su	46
2.3.2.4.	Göz Yaşartıcı Gazlar veya Tozlar	47
2.3.2.5.	Fiziki Engeller	47
2.3.2.6.	Polis Köpekleri ve Atları.....	47
2.3.2.7.	Sair Hizmet Araçları	47
2.4.	Zor Kullanmanın Şartları	47
2.4.1.	Kanunilik (Yasallık)	47
2.4.2.	Zorunluluk (Mecburilik).....	48
2.4.3.	Ölçülülük (Orantılılık)	48
2.5.	Zor Kullanmanın Aşamaları.....	49
2.5.1.	Uyarı ve Taktiksel İletişim	49
2.5.2.	Vücut Teması ve Kontrolü	49
2.5.3.	Maddi Güç Kullanma	49
2.6.	Polisin Zor Kullanabileceği Haller	50
2.6.1.	Kanun Hükmünü Yerine Getirme	50
2.6.2.	Yetkili Mercii Emrini Yerine Getirme.....	50
2.6.3.	Meşru Savunma	51
2.6.3.1.	Saldırıya İlişkin Şartlar	51
2.6.3.2.	Savunmaya İlişkin Şartlar	52
2.6.4.	Üçüncü Kişilerin Lehine Meşru Müdafaa	53
2.6.5.	Zorunluluk Hali	53
3.	Bir Zor Kullanma Şekli Olan Polisin Silah Kullanma Yetkisi.....	55
3.1.	Silah	55
3.1.1.	Genel Olarak Silah Kavramı	55
3.1.1.1.	Ateşli Silahlar	55
3.1.1.2.	Ateşsiz Silahlar.....	56
3.1.1.3.	Polisin Silah Taşıma ve Bulundurma Yetkisi	56

3.1.1.4.	Polisin Silah Kullanma Yetkisi.....	57
3.1.1.5.	Polisin Zor ve Silah Kullanma Kapsamı	58
3.1.2.	Polisin Silah Kullanabileceği Haller.....	60
3.1.2.1.	Genel olarak	60
3.1.2.2.	PVSK'ya Göre Silah Kullanma Gerektiren Haller	60
3.1.2.2.1.	PVSK'nın 16/6/a. Maddesine Göre Silah Kullanma	60
3.1.2.2.2.	PVSK'nın 16/6/b. Maddesine Göre Silah Kullanma.....	61
3.1.2.2.3.	PVSK'nın 16/6/c. Maddesine Göre Silah Kullanma	61
3.1.2.2.4.	PVSK'nın 16/6/d. Maddesine Göre Silah Kullanma.....	61
3.1.3.	Polisin Silah Kullanma Aşamaları	62
3.1.3.1.	Birinci aşama	62
3.1.3.2.	İkinci Aşama	62
3.1.3.3.	Üçüncü ve Son Aşama	62
3.1.4.	Zor ve Silah Kullanmada Sınırın Aşılması.....	62
3.1.5.	Zor ve Silah Kullanımında Sınırın Aşılmasında Yargı Süreçleri.....	63
SONUÇ		79
Kaynakça		82

TEZ ONAY SAYFASI

Emre AYDOĞAN tarafından hazırlanan “POLİSİN ZOR VE SİLAH KULLANMA YETKİSİ” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sait AŞGIN

.....

Tez Danışmanı, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 28.01.2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Prof. Dr. Sait AŞGIN (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Yasin TAŞPINAR (SÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emin HÜSEYİNOĞLU (KBÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Emre AYDOĞAN

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın mensubu olmaktan her zaman gurur ve onur duyduğum emniyet teşkilatının gelişmesine katkı sağlamasını ümit ediyorum.

Tez konusunu belirlememde desteklerini esirgemeyen sayın hocam Prof. Dr. Sait AŞGIN' a teşekkür ediyor, saygılarımı sunarım.

Çalışmanın bu alanda çalışmalar yapacak araştırmacılara, teşkilatıma yararlı ve hayırlı olması umuduyla...

ÖZ

Bu tez içerisinde Türkiye’de kolluk kuvvetleri içerisinde yurt genelinde toplum kesimleriyle en yoğun temas halinde bulunan teşkilatın polis teşkilatının olduğu, bu sebeple çalışmamızda polisin eski toplumlardan günümüze nasıl evrildiği, günümüze kadar hangi isimler ile adlandırıldığı, günümüzdeki teşkilat yapılanması anlatılmıştır.

Bu kapsamda polisin, görevi esnasında karşılaşmış olduğu durumlarda başvurduğu zor ve silah kullanma yetkisi kavramsal çerçevede ele alınacak, daha sonra sırasıyla kolluğun ne zaman ve hangi şartlarda zor kullanabileceği, bunun ne şekilde olabileceği, zor kullanmanın sınırları ve bu sınırların aşılması hâlinde yargısal süreçlerle ilgili örneklemeler ile zor ve silah kullanma yetkisi irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kolluk, Polis, Zor Kullanma, Silah, Silah Kullanma

ABSTRACT

In this thesis, it is stated that the police organization has the most intense contact with the social segments throughout the country among the law enforcement forces in Turkey therefore it has been explained how the police evolved from ancient societies to the present, what names has it been called until today, the current organizational structure

In this context, the police's authority to use force and weapon in situations encountered during duty will be discussed in the conceptual framework, then in order when and under what conditions the law enforcement can use force, how could this be, the limits of the use of force, in case of exceeding these limits, the examples related to the judicial processes and the authority to use force and weapons will be examined.

Keywords: Law Enforcement, Police, Force Using , Weapon, Weapon Using

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi
Tezin Yazarı	Emre AYDOĞAN
Tezin Danışmanı	Prof. Dr. Sait AŞGIN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	2022
Tezin Alanı	Kamu Yönetimi
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	88
Anahtar Kelimeler	Kolluk, Polis, Zor Kullanma, Silah, Silah Kullanma

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Police Officer's authorization to use force and weapons
Author of the Thesis	Emre AYDOĞAN
Advisor of the Thesis	Prof. Dr. Sait AŞGIN
Status of the Thesis	Master's Thesis
Date of the Thesis	2022
Field of the Thesis	Public Administration
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	88
Keywords	Law Enforcement, Police, Force Using , Weapon, Weapon Using

KISALTMALAR

ETK: Emniyet Teşkilatı Kanunu

PVSK: Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu

TMK: Terörle Mücadele Kanunu

TEM: Terörle Mücadele

CMK: Ceza Muhakemesi Kanunu

KOM: Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele

AIHS: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

TCK: Türk Ceza Kanunu

GBT: Genel Bilgi Toplama

PKK: Partiye Karkeren Kurdistan

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusunu polisin zor ve silah kullanma yetkisi, zor ve silah kullanım sonucundaki yargısal süreçler oluşturmaktadır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı kolluk kuvvetleri, kolluk kuvvetleri içerisinde yer alan polisin görev esnasında zor ve silah kullanımı yetkisi, sınırı ve bu sınırın aşılması sonucunda oluşan yargı süreçlerinin irdelenmesidir. Araştırmanın önemi söz konusu süreçte polisin zor ve silah kullanma yetkisini hukuk devleti ilkeleri çerçevesinde ifa etmesinin ölçütlerini ortaya koymaya çalışmasıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntemi alan üzerinde ortaya konulmuş kitap, dergi ve makaleler incelenerek seçilmiştir. Yöntem çalışmamıza uygulanırken birincil ve ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır.

Birincil kaynaklar; kanunlar, yönetmelikler, ilgili kurumlardan alınan verilerdir. İkincil kaynaklar ise; kitap, makale, dergi, yüksek lisans tezlerinden edinilen bilgilerdir.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Polis görevini ifa ettiği esnada direnç ile karşılaşması sonucunda başvurduğu zor ve silah kullanma durumu neticesinde istenmeyen ve öngörülemeyen şekilde şüpheli şahıslar ve polisler zarar görebilmektedir.

Bu hususta polisin zor ve silah kullanma yetkisi neticesinde oluşan istenmeyen sonuçların önüne geçmek için polisin görevi esnasında sorumluluğu ve sınırlarının mutlak suretle çok iyi bilinmesinin yanı sıra şüpheli şahısların direnç gösterdiklerinde polis tarafından etkisiz hale getirileceğinin bilinmesi gerekir.

EVREN VE ÖRNEKLEM (VARSA)

Bu araştırmada Karabük Adliyesi ile Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları irdelenmiş, ancak çalışmanın niteliği gereği bunlar üzerinde istatistiki bir değerlendirme yapılmamıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırmanın kapsamı Türkiye’de polisin zor ve silah kullanma yetkisi olup konu ile ilgili yargı kararları ile sınırlandırılmıştır.

Polisin zor ve silah kullanma yetki kavramının ele alındığı ikinci bölüm içerisinde kanunlar dışında yararlanılabilecek kaynak ve özgün eser yetersizliği görece güçlük oluşturmuştur.

1. Kolluk Kavramı ve Kolluk Çeşitleri

1.1. Kolluk Kavramı

Devlet, barındırdığı bireylerinin birbirleri ile iletişimleri, etkileşimleri ve çekişmeleri neticesinde sürekli olarak büyüyen, gelişen ve değişen bir canlı ve dinamik yapıdadır. Bireylerin arasında bulunan sosyolojik, ekonomik ve siyasal ilişkileri düzenleyen devlet otoritesi, doğasında bulunan büyüme dürtüsünü ulusal ekonomisi ile orantılı olarak sağlayabilmekte ve bu doğrultuda düzeni sağlamaktadır. Toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ve esas olarak toplumun yönlendirilmesi hususlarının devletin ekonomik gücü ve bu gücün ne şekilde kullanıldığı ile ilintili olduğu görülmektedir.

Örneğin, içten yanmalı motorların 17. yüzyıl sonlarında icat edilmesi ile otomobil üretilmeye başlanmış olup; otomobil kullanımının yaygınlaşması ile yollar, köprüler, kavşaklar vb. yapılmaya başlanmış, netice itibariye trafik kavramı insanların hayatına dahil olmuştur. Sonuç olarak devlet, trafiği düzenlemek ile görevlendirdiği teşkilatlar kurmak mecburiyetinde kalmıştır.¹

Görüldüğü üzere devlet, ülkesindeki egemenliğine dayanarak varlığını meydana getiren insanların huzurunu ve emniyetini sağlamak için örgütlenir ve oluşturduğu teşkilatlar sayesinde idari iş ve işlemlerini yürütmektedir.

Bu örgütlenme ile birlikte hukuk kurallarına bağlı olarak oluşturulan düzen içerisinde devlet, koyduğu kural ve yasaklara uygun hareket edilmesini sağlamak, uyulup uyulmadığını denetlemek, uymayanlar hakkında da kanunlar çerçevesinde öncesinde belirlenmiş cezaların uygulanmasında çeşitli şahıs ve makamları özel yetki ve sorumluluk ile görev yüklemektedir. Diğer bir ifadeyle devlet, kolluk teşkilatları oluşturmaktadır. Bir başka ifadeyle kolluk, kamu eliyle, düzeni sağlamak ve oluşan refah ortamının devamı amacıyla kamu özgürlüklerine getirilen sınırlamalar olarak anlatılabilir.

Toplumsal düzenin sağlanmasında var olan açık kamu yararı nedeniyle kişilerin hak ve özgürlüklerinin yasama organının belirlediği çerçevede sınırlanmasını içeren, kamu düzeninin sağlanması, sürdürülmesi ve bozulduğunda yeniden kurulması ve kamu düzenini olumsuz etkileyen durumların gerektiğinde kuvvet de kullanmak suretiyle

¹ Bilgiç Alper, Düzenli Karmaşa (Ankara: Gazi Kitapevi, 2019), s.53.

engellenmesine odaklanmış faaliyetler ile vatandaşların huzur, güvenlik, sağlık içerisinde hayatlarını sürdürebilmesi için, toplumun asayiş ve düzenini koruma, suçluları tespit etme ve yakalama, gerektiği takdirde silah ve zor kullanma yetkisini haiz kuruluşlara “kolluk” adı verilmektedir.²

Türkiye’de 04.06.1937 tarihinde kabul edilmiş olan Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 3. maddesine göre, “*Umumi zabıta: silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmadır*”. Buradan anlaşılan devletin zabıtası, yani genel kolluk teşkilatlarını polis ve jandarmanın oluşturduğudur. Ancak; 12.12.2016 tarihli Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin 3. maddesine göre, “*Genel kolluk: Kamu düzeninin korunmasını sağlayan, mevzuatla verilen görevleri yerine getiren ve silah kullanma yetkisini haiz Bakanlığa bağlı jandarma, sahil güvenlik ve polisi... ifade eder*”. Buna göre devletin genel kolluk teşkilatları olan polis ve jandarmanın dışında sahil güvenlik teşkilatının da kolluk kuvveti kapsamında olduğu anlaşılmaktadır.

ETK’nin 3. maddesine göre kolluk teşkilatı “genel kolluk” ve “özel kolluk” olarak ikiye ayrılmaktadır. Kanuna göre özel kolluk, genel kolluk dışında kalan ve özel kanunla kurulup belirli görevleri yerine getirmekle ödevli kolluktur. Genel kolluk ise, silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarmaya verilen isimdir. Genel kolluk genel emniyet ve asayiş, kamu düzenini, genel ahlakı, iç güvenliği korumakla görevlidirler (ETK m.3).

Devlet, günlük yaşantı içerisinde düzeni ve asayiş kolluk kuvvetleri ile sağlamaktadır. Ancak kolluk kuvvetleri, sadece düzeni sağlamak ile görevli olmayıp; bu düzenin devamlılığı konusunda da koruyucu rol üstlenmektedir.³ Böylece kolluk, hem suç oluşmadan önleyici tedbirler alır, hem de oluşan suç olgusuna yönelik hukuk çerçevesinde müdahalede bulunur.

Bu hususta kolluk, idari kolluk ve adli kolluk olarak iki ayrı gruba ayrılmaktadır.

1.2. Kolluk Çeşitleri

Gelişen ve değişen modern dünyada devletlerin kamusal alanda düzene ihtiyaç duyduğu aşikardır. Toplumsal açıdan bakıldığında kamu düzeninin devlet eliyle ve

² Yılmaz Yaşar, *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku* (Ankara: Nadir Kitap, 1996), s.20.

³ Sencer Abdullah Akkoyunlu, *Kamu Düzeninin Sağlanmasında Kolluğun Yetkileri* (Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), s.6

anayasal zemin üzerinde tesisi beklenmektedir. Kamu düzenin sağlanması önleyici ve bastırıcı etkiye sahip hukuk kuralları ile mümkün olmaktadır⁴

Bireylerin arasındaki ilişkilerde adaletin sağlanması ve yazılı olarak belirlenen hukuk kurallarının kâğıt üzerinde kalmaması için kuralların uygulanması gerekmektedir. Kolluk, iktidarın gerçekleştirdiği veya gerçekleştirmeyi taahhüt ettiği hemen her eylemin uygulayıcısı konumundadır. Kamu düzenini sağlayan idari kolluk, bunu temin için, henüz meydana gelmemiş ve oluşmamış olan suç tehlikesini bertaraf etmek, için suçun önlenmesine yönelik yetkilere de sahiptir. Buna kısaca önleyici kolluk adı verilmektedir. İdari kolluğun amiri vali ve kaymakamlardır.⁵

Adli Kolluk Yönetmeliği'nin 4. maddesine göre adli kolluk ise kamu düzenine aykırı olarak yapılan ve kanunlarda suç sayılan eylemlerin meydana gelmesi durumunda, oluşan suç konusu ile ilgili faillerin ve delillerin araştırılarak ortaya çıkarılması, elde edilenleri adli makamlara teslim etmekle yükümlü olan kolluk birimidir. Bu minvalde adli kolluk, suç unsuru olduğu andan itibaren yükümlülük altına girer. Adli Kolluk Yönetmeliği'nin 4. maddesinde belirtildiği üzere, Türkiye'de Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı polis karakolları, Jandarma Genel Komutanlığına bağlı jandarma karakolları, Sahil Güvenlik Teşkilatına bağlı sahil karakolları ve yüzer karakollar olan bot teşkilatları ve Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne bağlı gümrük muhafaza kaçakçılık ve istihbarat müdürlükleri ile bölge ve kısım amirliklerinde görevlendirilen personel, adli kolluk görevini öncelikli olarak Cumhuriyet savcısına bağlı olarak yürütürler. Diğer bir ifade ile adli kolluğun amiri Cumhuriyet savcılarıdır.

Türkiye'de adli kolluk ve idari kolluk tam olarak birbirinden ayrı ve bağımsız değildir. Şartlar ve olayların vaziyetine göre kolluk hem adli hem de idari kısma dahil olabilmektedir. İdari kolluk, suçun oluşmasını önlenmesine yönelik faaliyetlerle eyleme geçmekte iken; adli kolluk, tamamen adli makam ve mercilerin emri altında görev yapmaktadır.⁶

⁴ M.Bedri Eryılmaz, "Demokratik Ülkelerde Kolluk Güçleri Arasında Yetki ve Görev Alanı Paylaşımı: Türkiye Örneği", TBB Dergisi <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-64-228>, (Erişim 08.12.2021).

⁵ Mustafa Arslan, İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş, Dergipark, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609959>, (Erişim 08.12.2021), s. 180-181.

⁶ Bat, Yüksel,(2018), Hukuk Devletinde Kolluk Yetkisinin Sınırı, Mali Hukuk Dergisi,14, 2142-2144.

1.2.1. Polis

Polis kelimesi, dilbilimi açısından incelendiğinde kentin sevk ve idaresi ile yönetimi anlamına gelen Yunanca “polis” kelimesinden türeyen Latince “politeia” kelimesinden gelmektedir. Polis kelimesi, Yunancada site ve şehir anlamında kullanılmakla birlikte, sitede etkin olan iktidarın yönetim faaliyetlerini ve tüm kamu hizmetlerini ifade etmekteydi. Bu kavram, anlamını eski çağlarda uzun süre bu haliyle muhafaza etmiştir.⁷

İlkel çağlarda kamu düzeni henüz oluşmadığından sosyal yapıyı düzenleyecek herhangi bir yapılanma ve teşkilat kurulmamış olup; suç işleyen şahsın cezalandırılması suçtan zarar gören mağdur veya ailesine bırakılmaktaydı. Bu uygulamanın amacı suçtan zarar gören şahsın teselli bulacağı ve sanığın karşılaştığı cezayı gören diğer insanların suç işlemekten korkacakları anlayışı idi.⁸

Tarihte ilk kez kamu düzenin, yasa eliyle düzenlemesi Hammurabi Kanunu ile ortaya çıkmıştır. M.Ö. 1792-1750 yıllarında Babil Kralı olarak hüküm süren Hammurabi, geliştirdiği kanun ile kamu düzeni ve sosyal düzeni korumaya yönelik ilk adımları atmıştır. Bu kanun sayesinde Hammurabi, kamu düzeni ve sosyal çatışmalarda kan davaları haline dönüşmüş olan, suç işleyenin mağdur ve ailesi tarafından cezalandırmasına son vererek, bireyler arasında yaşanan anlaşmazlık ve çatışmaların devlet yaptırımı ile sonlandırılması anlayışını geliştirmiştir. Bunun yanı sıra taraflar arasında uzlaştırma, zararın karşılanması, anlaşma sağlanması gibi farklı usuller de yer almaktaydı.⁹

Orta çağ döneminde “polis” sözcüğünün anlamında değişim olmamakla birlikte kavramsal olarak genişleme yaşamıştır. Feodal grupların oluşturduğu devletlerde polis, sadece kentin yönetsel faaliyetini değil, iç ve dış güvenliğini de temsil etmeye başlamıştır. Bu kavramsal genişleme, neticede yönetimlerin, halkın bireysel ve toplumsal her türlü faaliyetine müdahale edebilmesini de meşru hale getirmiştir.¹⁰

⁷ Kadir Canatan, İmaj ve Gerçeklik Arasında Balıkesir Kentinde Güvenlik Algısı ve Polis İmajı, Polis Akademisi, Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 2014, s. 29. <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/16-2-3.pdf>, (Erişim 02.01.2022)

⁸ Etem Çalık, İlkel Topluluktan Modern Topluma Geçiş Sürecinde Ceza-Adalet İlişkisi, İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2016, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/466462>, s. 113. (Erişim 02.01.2022)

⁹ Belma Tokuroğlu, Abdullah Ersoy, Uygarlık Tarihi (Ankara: Gazi Kitapevi, 2021), s.41.

¹⁰ Zeki Hafizoğulları, İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44/1 (1995), 566

18. yüzyıl başlarında dünya toplumlarının anayasal düzene geçmesi ile birlikte, yönetim ile polis arasında büyük bir ayırım yapılmış, polis kavramının kapsamı daraltılmıştır. Bu ayırım, toplumların büyümesi ve gelişmesinden kaynaklı olan devletin genişlemesi ve bunun sonucunda idari yönetim aşamasında farklı teşkilatların kurulması mecburiyetinden doğmaktaydı.

Anayasal düzene geçiş ile bu döneme kadar bireyin polis karşısında herhangi bir hak ve hürriyetinin bulunmaması durumu sona erdirilerek hukuk devleti bilinci yerleşmeye başlamıştır.¹¹

Modern dünya düzeninde birey özgürlüğünün tanınmış ve hukuki olarak mevzuatla belirlenmiş olması, devlet anlayışının temelini oluşturmuş ve devletin uluslararası alanda uyması gereken bir husus haline gelmiştir.¹²

Günümüzde polis, kamu düzenini korumak ve kollamak, suçları önlemek maksadıyla devlet tarafından yürütülen faaliyetlerin örgütlenmesi ve bu faaliyetleri yürüten kamu görevlisi anlamına gelmektedir.¹³ Bu yönüyle polis kente veya kasabada kamu düzenini, huzur ve güvenliği sağlayan kuruluş ve polis memuru anlamlarında kullanılmaktadır.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 1. maddesine göre, “*Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın kendisine verdiği vazifeleri yapar.*” Yani polis; asayiş, toplumun ve şahısların emniyetini ve konut dokunulmazlığını korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve toplumun rahatını sağlar. Yardıma muhtaç olanlara yardım eder ve kanunların kendisine verdiği diğer görevleri yapar.

Bu bağlamda polisin; sosyal ve kültürel açıdan olgunluk, toplumla kaynaşabilme, toplumun sahip olduğu değer yargılarına ters düşmeden onlarla gereken diyalogu kurabilme, kendine güvenme, muhatap olduğu insanlar karşısında ezilmeden

¹¹ Zeki Hafizoğulları, İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44/1 (1995), 566.

¹² Mehmet Yüksel, Modern Toplumda Hukuk Kültürü, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi8 (2013), s 3245. dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179513. (Erişim 05.01.2022)

¹³ Zeki Hafizoğulları, “İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44/1 (1995), 566.

ve onlara önyargılı yaklaşımdan sorunlarına çözüm bulma gibi birtakım özellikleri taşımaları gerekmektedir.¹⁴

PVSK'nın 2. maddesine göre ise polisin görevleri arasında kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, yönetmeliklere, hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde olayların önünü almak; işlenmiş olan bir suç hakkında ise Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak bulunmaktadır.

Aslında suçun önlenmesi ve işlendikten sonra ise suçluların yakalanması ve toplum düzeninin yeniden temin ve tesis edilmesi her çağdaki devletten beklenen temel işlevlerdendir. Köklü bir geçmişe sahip Türk Devlet geleneğinde de bu fonksiyonları ifa eden kurumsal yapılanmalar ve bunlara bağlı kamu görevlileri hep bulunmuştur. Bunların kısaca bilinmesi, günümüzdeki yapının daha iyi idrak edilebilmesi bakımından yararlı olacaktır.

1.2.2. Polis Teşkilatının Tarihçesi

İlk Türk topluluklarında emniyet ve asayişten sorumlu polisler “yarkan” adı verilmekteydi. O dönemlerde “Tigin” adı verilen valilere bağlı olarak görev yapmaktaydılar. Göktürkler döneminde daha küçük şehirlerde kamu güvenliği ve düzeni Subaşılar tarafından yerine getirilmiştir. Tarih sayfasında Boylar olarak yer aldıkları dönemde Türkler orduların sevk ve idaresinde bulunanlara subaşı adını vermişlerdir.¹⁵

Yarkan, kelime anlamı olarak Moğolca 'da polis anlamına gelen “daruga” ile eşanlamlıdır ve Moğol akınlarından sonra daha çok daruga kelimesi kullanılmıştır. Subaşı kelimesi ise asker anlamına gelen “su” kelimesinden türemiş olup; belirli bir bölgede emniyeti sağlayan gücün başını ifade etmektedir.

Eski Türk topluluklarında kamu düzeni ve asayiş Subaşılar tarafından sağlanmış olup; devletin alanı genişledikçe ve büyümenin etkisiyle bir vilayetten sorumlu hale dönmüşlerdir. Subaşılar barış döneminde kendi vilayetlerinin güvenliğini sağlarken savaş durumunda ise askerlerine komutanlık ederlerdi.¹⁶

¹⁴ Elif Yıldız, “Polis Adaylarının Duygusal Zekalarıyla Polislik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Rüştü Ünsal PMYO Örneği”, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 6/9 (Haziran 2008),15-29.

¹⁵ Namık Çencen – Şerafettin Arıdil – Tuba Şengül, “Tarihi Süreç İçerisinde Polis Teşkilatı”, Academia https://www.academia.edu/6129925/Tarihi_S%C3%BCre%C3%A7_%C4%B0%C3%A7erisinde_T%C3%BCrk_Polis_Te%C5%9Fkilat%C4%B1 (Erişim 21 Haziran 2021)

¹⁶ Abdullah İslamoğlu, Hukuk Tarihimizde Polis Kurumuna Kısa Bir Bakış, I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık,2014) s.327-328.

Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden sonra taşra velayetlerinin idaresi ve yargı işlerinden sorumlu olarak kadılık makamının ön plana çıktığı, ayrıca başbuğ denilen komutanların da kolluk hizmetlerinin yanında idari hizmetler içerisinde bulunduğu bilinmektedir.¹⁷

Genel olarak Türkler, zabıta ve asayiş işlerini daima orduya yaptırmayı ve ülkenin dış düşmanlara karşı korunması kadar iç güvenliğin de ordu tarafından sağlanmasını prensip olarak kabul etmiş olmalarına rağmen, devletin askeri teşkilatı incelendiğinde, bunun için özel olarak zabıta vazifesi görmekle mükellef olan şahısları ve müesseseleri görmek mümkün olacaktır.¹⁸

Osmanlı Devleti’nin kurduğu ordu teşkilatı ve bunun vazifelerinden birini teşkil eden inzibat ve asayiş işleri başka ülkelerde görülmeyen bir statüye sahiptir. Ancak, askeri ve inzibati işlerin tam bir ayırıma tutulmadan, zamanla girilen yenileme çalışmaları içinde, zabıta görevinin, zamanın şartlarına uydurularak, bugünkü polis teşkilatımızın temelini oluşturduğu görülmektedir.

Osmanlı Devleti’nin kuruluşu aşamasında bölge asayişinin sağlanması ve askeri harekatlara katılma konularında subaşılar görev almaktaydı. İlerleyen zamanlarda devletin büyümesinin de etkisi ile subaşıların yanında gece bekçileri olarak görev aseler yani bir diğer adıyla yasakçıların ortaya çıkması ile şehir asayişinin sağlanmasında yer almışlardır. I. Murat tarafından kurulmuş olan ve askeri bir teşkilat olan yeniçeriler iç asayiş konularıyla da görevli kılınmışlardır.¹⁹

Osmanlı devletinin ve ordu teşkilatının zamanla büyümesine bağlı olarak padişahlar bütün yönetsel, askeri ve bunlarla birlikte ülkede kamu düzen ve güvenliğinin sağlanması işlerini, devlet ricali ve halk karşısında kendilerini temsil eden sadrazamlar vasıtasıyla yürütmüşlerdir. Emniyet makamları; Sadrazam, Yeniçeri Ağası, Falakacı, Cebecibaşı ve Cebeciler, Kaptanpaşa, Topçubaşı ve Topçular, Bostancıbaşılar, Kadı ve Böcekci başı vb. görevlilerden oluşmuştur.²⁰

Sadrazamlar, belirtildiği üzere diğer asli görevleri ile birlikte emniyet ve asayişin sağlanması hususunda da en üst merci konumundadır. Devletin iktidar gücü olan

¹⁷ Veysel K. Bilgiç – Muhittin Karakaya, “Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”, Polis Bilimleri Dergisi, 2006, Cilt 4, s. 172-173

¹⁸ Yücel Yiğit, Türk Polis Tarihinin Kökenleri Rapor, Polis Akademisi Başkanlığı, Ankara, 2016, s 5.

¹⁹ TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/subasi> (Erişim 05.01.2022)

²⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), “Tarihte Polis – Osmanlılarda Polis (1453 – 1826 Dönemi)”, <https://www.egm.gov.tr/tarihce> (Erişim 23 Ekim 2021)

padişahları halkın nazarında temsil etmektedir. Bunun yanında devlet içerisinde faaliyet yürüten kurumların iş birliği ve koordinasyonunu sağlamışlardır.²¹

Yeniçeri Ağası, İstanbul'un korunması, padişah ve sarayın müdafaası ile zaman zaman İstanbul içerisinde devriye görevi ifa ederek hem halkın nazarında gövde gösterisi yaparak önleyicilik işlevi görmüşlerdir.²²

Topçubaşı, esas olarak savaş zamanlarında kullanılan topların dökülmesi ve geliştirilmesi konusundan sorumlu olsa da Tophane gibi ana karargah bölgelerinin asayişinden de sorumlu bulunmaktaydılar.²³

Bostancıbaşılar, esas itibariyle saraya ait bağlarda koruma hizmeti veren teşkilatın başıdır.” Bostancı Ocağı'nın efradı devşirme oğlanlarının güçlü ve gösterişli olanlarından seçilerek sağlanır, özellikle Bosnalı Poturoğulları'nın çocukları tercih edilirdi. Topkapı Sarayı'nın dış hizmetlilerinden olan bostancıların başlıca görevleri saraya ait bağ ve bahçelerle padişaha mahsus kayıklarda çalışmaktı. Ancak bunlar saraya ait her işte kullanılabiliyorlardı.”²⁴

Kadılarının adli işler yanında hem mülki hem de idari sorumlulukları da bulunmaktaydı. Bugünkü karşılıkları itibariyle kadı, mesul olduğu bölgenin adli, mülki, beledi ve zabıta amiriydi. Kadılık makamının da başı olan Kazaskerler, devlet protokolünde önemli bir yere sahipti.²⁵

Asesler, ilk olarak Fatih Sultan Mehmet tarafından kurdurulmuş olup 16. yüzyıl itibariyle artan suçla mücadelede subaşılıları takviye amacıyla ortaya çıkmıştır. Şehrin ve şehre bağlı köylerin asayişinden sorumlu olup günümüz polis ve jandarmasının karşılığıdır. Asesler, tecrübeli yeniçerilerden seçilir ve subaşısına bağlı olarak görev yürütürlerdi.²⁶

Böcekbaşı, suç ve şüphelileri araştırmak, yakalamak ve cezalandırmak ile görevli amirdir. Aynı zamanda devletin gizli güvenlik işlerinden de mesuldür. Emrinde faaliyet yürüten ve salma adı verilen günümüz istihbarat personelinin karşılığı olabilecek memurları bulunmaktaydı.²⁷

²¹ Nihat Aytürk, Türklerde Yönetim Sanatı Lider Hükümdarlar (Ankara:Astana Yayınları,2019), s 51.

²² Ali Yılmaz, Türklerde Ordu - Türk Tarihi ve Kültürü (Ankara:Pegem Akademi,2021), s 249-250.

²³ İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlılarda Askeri Teşkilat, Türk Tarih Kurumu (TTK), www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/osmanlilarda-askeri-teskilat/ (Erişim 01.01.2022)

²⁴ TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/bostanci> (Erişim 05.01.2022)

²⁵ Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı, İlber Ortaylı, Kronik Yayınları, İstanbul 2016.

²⁶ TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/asesbasi> (Erişim 05.01.2022)

²⁷ TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/bocekbasi> (Erişim 05.01.2022)

16. yüzyıla kadar iç ve dış güvenlik konularında muntazaman görev yapan Yeniçeriler, bu dönemden sonra bozulmaya başlamıştır. Bunun temel sebepleri olarak Ocağa yeni alımlarda liyakate uygun olmayan kişilerin alınması, alınanların eğitime dikkat edilmemesi yanında devletin bu dönemde doğal sınırlarına ulaşması ile ekonomik sıkıntıların baş göstermesi da sayılabilir. Neticede yeniçerilerin asli görevlerinin yanında başka işlerle uğraşmaya başlaması, evlenmelerine izin verilmesi bozulmayı hızlandırmış gözükmektedir. Nihayetinde Sultan II. Mahmud döneminde 15 Haziran 1826 tarihinde daha sonra Vaka-i Hayriyye olarak adlandırılacak olay ile Yeniçeri ocağı kaldırılmıştır.

Yeniçeri ocağının yerle bir edilmesi ile Asakir-i Mansure-i Muhammediye adlı yeni bir ordu teşkilatı kurulmuştur. Yeniçerilerde ortaya çıkan olumsuz durumlardan tecrübe edinmiş olan Osmanlı Devleti, bu yeni orduya alınacak yeni askerlerin seçimlerinde daha titiz davranmış, askerlerin yetiştirilmesi ve eğitimi gibi konulara dikkat etmişlerdir. Kısa süre içerisinde asker sayısı artan ordu sadece savaş zamanı sınır güvenliğinden sorumlu olmamış; barış zamanında da şehrin iç güvenliği, asayiş ve yangın söndürme gibi hizmetlerde bulunmuştur. Ancak bu teşkilat tam olarak kendilerinden beklenen başarıyı gösterememişlerdir.²⁸

Osmanlı Devleti'nin en büyük sorunu haline gelen iç güvenlik ve ayaklanmalara karşı kurulmuş olan Asakir-i Mansure isimli ordunun hem teknik eksiklikler hem de ekonomik sıkıntılardan dolayı bekleneni verememesi özellikle asayiş konularında merkezi yönetime olan güveni sarsmaktaydı. Bilhassa hırsızlık ve soygunculuk faaliyetlerine girişen aşiretlerin eşkıyalığa soyunmaları, devletin yol ve ulaşımı güvenliğini yeterince alamaması Anadolu'da asayiş adeta yok etmiştir.

İmparatorluk içerisinde en büyük sorun haline gelen iç güvenliğin sağlanamaması, yeni merkezi ordunun yeterli durumda olmaması yeni bir düzenlemeyi zaruri ihtiyaç haline getirmişti. Buna ilaveten Tanzimat dönemindeki yeniden yapılanma çerçevesinde girişilen idare, mali ve hukuki düzenlemeleri hayata geçirdikten sonra imparatorluk sınırları içerisinde bu değişikliklere gelebilecek tepkilerden endişe edilmekteydi. Bu sebeplerle İmparatorluk yetkilileri, halihazırda birçok kurum tarafından yürütülmeye çalışılan asayiş faaliyetlerinin muhtemel bir isyanı bastırmakta yetersiz kalabileceği düşüncesi ile merkezi yönetime bağlı bir iç asayiş teşkilatının kurulması gerektiğini düşünerek hazırlıklara başlamıştır.

²⁸ TDV İslam Ansiklopedisi, www.islamansiklopedisi.org.tr/asakir-i-mansure-i-muhammediyye (Erişim 17 Aralık 2021)

1840 yılı itibariyle Anadolu ve Rumeli’de doğrudan merkez tarafından atanan ve valilerin emrinde olan zaptiye teşkilatları kurulmaya başlanmıştır. 1844 yılında tımarlı sipahiler dağıtılarak; yeni kurulan zaptiyelere dahil edildiler. Yeni teşkilatın faaliyet alanı yerli ve yabancı tüccarların bulunduğu ve bu sebeple asayiş açısından sorunlu olan Galata-Beyoğlu bölgesiydi. Bu bölge aynı zamanda ticari faaliyetlerin yoğun gerçekleşmesinden ötürü Osmanlı’nın batıya açılan kapısı konumunda idi. Teşkilatın idaresini sağlayacak merciin adı da “polis meclisi” olarak belirlenmiştir.²⁹

Polis meclisi ilk faaliyeti olarak Sultan Abdülmecid zamanında 20 Mart 1845 tarihinde teşkilatın ilk kanunu yani, “Polis Nizamı” adı altında 17 maddeden ibaret oluşan kanun çıkarılmıştır. Polis kelimesi de resmi lisana ilk defa bu nizamname ile girmiş olup, bu nizamname 30 Mart 1845 günü İstanbul’a gönderilerek 10 Nisan 1845 tarihinde de İstanbul da “polis” adı ile bir teşkilat kurulması sağlanmıştır.³⁰

1 Temmuz 1800 tarihli “*Paris Emniyet Müdürünün Görevlerini Düzenleyen Kararname*” temel alınarak oluşturulan bu kanuna göre polis meclisinin görevleri aşağıdakilerden ibarettir:³¹

- 1- Polis meclisi, ülkenin asayiş konuları ile ilgili kanunlara uyulması ve bu kanunları icra edilmesi,
- 2- Meclis kamu düzeni ve asayişin sağlanması hususunda karakollarda hazır bulunan askerleri sevk ve idare edilmesi,
- 3- Ülke sınırları içerisinde seyahatlerin güvenliğini sağlanması,
- 4- Silah kullanmak isteyen avcılarının ruhsat işlerini takip edilmesi,
- 5- Ülke dışından Osmanlı’ya gelen veya iller arası seyahat edenlerin pasaport ve seyahat belgelerini kontrol edilmesi,
- 6- Şehrin genel asayışı ve kamu binalarının güvenliğinin sağlanması,
- 7- İş gücü çalışmaya yeterli olmasına karşın dilenen insanların dilenmesinin engellenmesi,
- 8- Durumu olmayan veya hasta şahısların gitmek istedikleri illere dönmelerine yardımcı olunması,

²⁹ Ali Sönmez, Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850), Dergipark, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/782424> (Erişim 20 Aralık 2021), s. 260-262

³⁰ Şaban Ali Özer, “Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Polis Teşkilatının Gelişimi”, Academia, https://www.academia.edu/19937297/OSMANLI_DAN_CUMHUR%C4%B0YETE_POL%C4%B0S_T_E%C5%9EK%C4%B0LATININ_GEL%C4%B0C5%9E%C4%B0M%C4%B0 (Erişim 28 Aralık 2021)

³¹ Veysel K. Bilgiç – Muhittin Karakaya, “Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt 4, s. 177.

- 9- Cezasını çekip tahliye olanların memleketlerine gitmelerine yardımcı olunması,
- 10- Otel ve han gibi konaklama hizmeti veren yerlerin denetlenmesi,
- 11- Suç işlemeye meyilli şahısların bir araya geldiği mahal ve mekanlar ile kumarhanelerin denetlenmesi,
- 12- İşçileri örgütlemek suretiyle isyan çıkarma gayreti içerisinde vakıf ve oluşumların kurulmasını önlemek,
- 13- Ahlaka ve genel adaba aykırı mecmuaların basılmasına engel olmak için kitapevi ve matbaaların denetlenmesi, imparatorluk dışından gelen kitap, gazete vs. gözden geçirilmesi,
- 14- Halkın eğlenmesi için açılan tiyatro, panayır vb. alanlarda asayiş ve düzeni sağlamak,
- 15- Bayramlarda ve tatil günlerinde konulan yasak ve düzenlemeleri sağlamak,
- 16- Tüccarların toplanarak ticaretin yapıldığı mahallelerin güvenliğini sağlamak, ruhsatsız olarak faaliyet gösterenleri tespit edip çalışmalarına izin vermemek,
- 17- Şüpheli ölüm durumlarında vefat eden şahsın cinayet veya hastalık sonucunda vefat ettiğini araştırmak, bunun için doktor, cerrah vb. uzmanlara haber vererek ölüm şeklini araştırmak.

İlk maddedeki “*ülkenin asayiş konuları ile ilgili kanunlara uyulması ve bu kanunları icra edilmesi*” hükmünden İstanbul’da kurulan Polis Meclisi’nin aslında ülke geneline yayılacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu düzenlemeye göre teşkilat günümüzdeki polis anlayışına ek olarak belediyeler tarafından sağlanan kimi hizmetleri ve yükümlülükleri de üstlenmiştir.

Kanunun yayınlanması ile faaliyete geçen Polis Meclisi, az sayıda polis ile çalışmalarına başlamış olup; tercüman ve hekimler de bu teşkilata dahil olmuşlardı. Ancak büyük beklentilerle faaliyetlerine başlayan meclis, ülkedeki asayiş sorunlarına çare olamamıştı. Hatta yabancı tacirlerin şikayetleri daha da artmış, hırsızlık ve cinayetler bireysel yapılan eylemlerden çıkarak, çeteleşmiş ve nam salmış gruplar işlenir hale gelmişti.³²

Hükümet, yeni kurulan ama istenen verimi sağlayamayan Polis Meclisini kapatarak, 1846 yılında Zaptiye Müşiriyeti’ni kurdu. Ticaretin yoğun yaşandığı

³² Ali Sönmez, Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850), Dergipark, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/782424> (Erişim 20 Aralık 2021) s.264-265

alanlarda asayiş sorunun bu yeni kurulan teşkilatla eskiye oranla hızla düzelmesi üzerine diğer ilçelerin de Zaptiye Müşiriyeti'ne bağlandı. Böylece, birbirinden bağımsız yapılarla sağlanmaya çalışılan İstanbul'un güvenliği artık tek yerden yönetilen merkezi yapıya kavuşmuştu.³³

1879 yılında Zaptiye Müşiriyeti'nin yerine Zaptiye Nezareti kurulmuştur. Bu teşkilat sadece Osmanlı'nın başkenti İstanbul'un güvenliğini sağlarken illerdeki güvenlik hizmetini serasker yürütüyordu. Ancak Zaptiye Nezareti Teşkilatı daha sonra merkezin dışında taşra illerine de yayılmıştır.³⁴

1881 yılında İstanbul'un güvenliği ve asayişinden sorumlu olan nezaret kaldırılarak yerine polis teşkilatı kurulmuş olup, 1885 yılı itibariyle de taşrada da uygulamaya geçilmiştir. 1894 tarihine kadar toplam 15 ilde teşkilatlanması tamamlanmış ve 1898-1899 yıllarında İstanbul'da sivil polis, süvari polisi ve deniz polisi faaliyetlerine başlamıştır.³⁵

Polis teşkilatı, fiili olarak 1881 yılında kurulmuş olsa da yetkileri ve sorumluluklarının belirlendiği kanun ancak 1896 yılında hazırlanıp yayımlanabilmiştir. Polis teşkilatının ilk hukuki metni olan *“Asayiş Vazifesiyle Mükellef Olanların, Nizamiye ve Jandarma Asakir-i Şahanesiyle, Polis Memurlarının Suret-i Hareketine Dair Talimat”* ile polis ve asker arasındaki ilişkiler de düzenlenmekteydi.³⁶

1907 yılında polis teşkilatı hakkında nizamname çıkarılmıştır. 167 maddeden oluşan bu nizamname oldukça ayrıntılıdır. Ayrıca günümüzde yürürlükte bulunan PVSK'nın temelini oluşturmaktadır.³⁷

1909 yılında ilan edilen *“İstanbul Vilayeti ve Emniyet-i Umumi-ye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanun”* ile birlikte Zaptiye Nezareti'nin faaliyetine son verilerek *“Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti”* kurularak doğrudan Dahiliye Nezaretinin sorumluluğuna dahil edilmiştir. 1911 yılında İstanbul'un güvenliği İstanbul Polis

³³ Ali Sönmez, Zaptiye Teşkilatının Düzenlenmesi (1840-1869), Tarih Araştırmaları Dergisi 25 (2006), s. 201.

³⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), “Tarihte Polis – Osmanlılarda Polis (1879 – 1908 Dönemi)”, <https://www.egm.gov.tr/tarihce> (Erişim 23 Ekim 2021)

³⁵ Bülent Akkaya, Geçmişten Günümüze Türk Polis Teşkilatında Rütbelere, 2013, acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423932788.pdf, (Erişim 01.01.2022)

³⁶ Ahmet Yüksel, Tayin, Terfi ve İhraç Üçgeninde Bir Osmanlı Polisi, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Eylül 2020, s. 529. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1382166> (Erişim 01.01.2022)

³⁷ Ali Dikici, II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyete Miras Kalan İç Güvenlik Anlayışı ve Türk Polis Teşkilatı, Türk İdare Dergisi, Sayı 479, 2014, s.96 [http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1186-479\(2014\).pdf](http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1186-479(2014).pdf) (Erişim 01.01.2022)

Müdüriyet-i Umumiyesi isimli kuruluşa verilmiştir. Bununla birlikte İkinci Meşrutiyet'in ilanından Cumhuriyet'in ilanına kadar Osmanlı Devleti, Umum Jandarma Kumandanlığı, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti ve İstanbul Polis Müdüriyet-i Umumiyesi ile ülkenin iç güvenlik ile asayişini sağlamaya çalışmıştır.³⁸

Aynı zaman dilimi içerisinde İstanbul ve çeşitli taşra illerinde polis okulları açılmıştır. Ancak İstanbul haricinde açılmış olan polis okulları 1. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla kapatılmışlardır.³⁹

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1920 yılında açılmasıyla birlikte günümüzde faaliyet yürüten Emniyet Genel Müdürlüğü'nün temelleri oluşturulmuştur. Bu dönemde İstanbul ilindeki Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti ile Ankara kurulan Milli Hükümete bağlı emniyet müdürlüğü birlikte faaliyet yürütmüşlerdir.

Kurtuluş Savaşı başarıldıktan sonra İstanbul'u da yönetimi altına alan milli hükümet Osmanlı Devleti'nin Emniyeti Umumiye Müdüriyetini, İstanbul Polis Müdürlüğü haline dönüştürmüştür. Böylece Mondros Mütarekesi ve Kurtuluş Savaşı koşullarının Anadolu'da ortaya çıkardığı ikili polis sistemi, (bir yanda İstanbul'da Osmanlı Hükümetine bağlı, diğer yanda Milli Hükümetin oluşturduğu yeni Polis teşkilatı) teke indirgenmiş ve bütünlük sağlanmıştır.⁴⁰

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nin faaliyetine 1922 yılında son verilerek Ankara'da bulunan Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'ne bağlı il teşkilatı olarak İstanbul Polis Müdürlüğü kurulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllarda sürekli olarak kendini yenileyen ve gelişen Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü 1930 yılında çıkarılan kanun ile Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü adını almış, 1932 yılında çıkarılan kanun ile Polis Teşkilatı Kanunu yürürlüğe girmiştir. Yine bu yıllarda çıkarılmış olan PVSK ile ETK halen güncellemeler yapılarak ve değişiklik yapılarak yürürlükte kalmaya devam etmektedirler.

İlerleyen süreç içerisinde gelişmeler ve artan ihtiyaçlar doğrultusunda 1930 tarihli Belediye Kanunu ile düzenlenen trafiğin düzenlenmesi işi, 1953 yılında çıkarılan Karayolları Trafik Kanunu ile kurulan Trafik Zabıtasına verilmiş, 1983 yılında yürürlüğe giren Karayolları Trafik Kanunu ile trafik düzeni sağlanmaya çalışılmıştır.

³⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), "Tarihte Polis – Osmanlılarda Polis (1908 – 1918 Dönemi)", <https://www.egm.gov.tr/tarihce> (Erişim 23 Ekim 2021)

³⁹ Türk Polis Eğitimi Tarihi, Polis Akademisi, <https://www.pa.edu.tr/akademi-tarihcesi.html> (Erişim 01.01.2022)

⁴⁰ Ali Sönmez, Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850), Dergipark, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/782424> (Erişim 20 Aralık 2021)

1965 yılında kabul edilen 654 sayılı Kanun ile kurulan toplum zabıtası, 1982 yılında yayımlanan düzenleme ile çevik kuvvet halini almıştır.

1985 yılında yapılan düzenleme ile emniyet teşkilatında özel harekât birimi kurulmuştur.

Bunların yanı sıra polisin eğitimi konusunda da köklü değişiklikler yapılmış olup; faaliyetle bulunan Polis Enstitüsü, 1984 yılında yayımlanan Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile Polis Akademisi olarak değiştirilmiştir. Ayrıca 2001 yılında polis yüksek öğretim kurumları üniversite statüsüne kavuşmuş, akademiye bağlı olarak rütbeli personel yetiştiren Güvenlik Bilimleri Fakültesi açılmış, memur ihtiyacının karşılandığı Polis Meslek Yüksekokulları ismiyle faaliyet gösteren kurumların eğitim süresi iki yıla çıkarılmıştır.

Polis Koleji, 27 Mart 2015 tarihinde kabul edilen İç Güvenlik Paketi olarak da adlandırılan 6638 sayılı Kanun ile kapatılmıştır.

Tarihsel olarak bahsettiğimiz emniyet teşkilatı, günümüzde İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet yürütmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğü merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatlarından meydana gelmektedir.

Merkez teşkilatı, genel müdür, genel müdür yardımcıları, teftiş kurulu, polis akademisi, başkanlıklar, daire başkanlıkları, hukuk müşavirliği, araştırma ve danışma merkezi, trafik araştırma merkezi ve şube müdürlüklerinden oluşur.⁴¹

1.2.3. Polisin Kıyafetlerine Göre Sınıflandırılması

Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 4. maddesine göre polis, görev yaptığı esnada giydiği kıyafete göre üniformalı ve sivil kıyafetli polis olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.3.1. Üniformalı Polis

İfa ettiği görevi sırasında 15 Ağustos 2007 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Emniyet Hizmetleri Sınıfı Mensupları Kıyafet Yönetmeliği'nin 5. maddesinde ve 17. maddesinde tarifi yapıldığı şekilde giyinmesi zorunlu olan personeldir. Başka bir ifade ile bu grup resmi üniforma ile hizmet vermek durumundadır.

⁴¹ Veysel K. Bilgiç – Muhittin Karakaya, “Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”, Polis Bilimleri Dergisi, Cilt 4, s. 173-180.

Vasıtalı ve vasıtasız olmak üzere iki alt gruba ayrılan üniformalı poliste birinci kesim otomobil, at, bisiklet, motosiklet gibi canlı veya cansız bineklerle ile hizmet verirken diğer kesim görevini yaya olarak yürütür.

Üniformalı polis uygulaması, polisi görünür kılar. Bu durumda hem suç işleme ihtimali bulunan kesimlerin cayması ve hem de görev başındaki polisin görevini daha dikkatli ve özenli yürütmesi amaçlanmış olmalıdır. Gerçekten de polisi gördüğü için kişilerin suç işleme niyetlerini uygulamaya koymaktan vazgeçmesi gibi bir caydırıcı etki aşikârdır. Böylece üniformalı polis uygulaması bir taraftan toplumu güven konusunda olumlu yönde etkilemekte, öbür taraftan da suç işleme ihtimali bulunanlar üzerinde caydırıcı etki yapmaktadır.

Öte yandan polis, diğer kolluk görevlileri gibi, üniformasını “halkın onlara duyduğu güvenin bir sembolü olarak” taşır.⁴² Ayrıca bu durumda vatandaşların toplumunda üniformalı polisleri görmek suretiyle kendilerini huzur ve güven içerisinde hissetmeleri de sağlanmış olacaktır. Ayrıca üniformalı olmak polisin mesleğine karşı sadakat bağlarını diri tutar.⁴³

1.2.3.2. Sivil Kıyafetli Polis

Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 6. maddesine göre sivil polis; her tür emniyet hizmetinde üniformasız çalıştırılan kısımdır. Bu uygulamanın nedeni yürütülen hizmetin gereğidir. Gerçekten de toplumsal emniyet bakımından önemli kimi durumlarda, polisin kimliğini gizleyerek iş görmesi gerekmektedir.

Sivil kıyafetli polisler, kimliklerini daha kolay gizleyebildikleri ve kamufle olabildikleri için, suç ve suçluyu izleme ve gerektiğinde suçlular arasına sızma konusunda avantajlıdırlar.

Yetki ve sorumluluklar bakımından sivil kıyafetli polisler de üniformalı polisler ile esasta aynı konumdadırlar. Zaten sivil kıyafetli polisler de üniformalı polisler içerisinde seçilmektedir. Polislerin terörle mücadele (TEM) ve istihbarat birimlerinde, narkotik, kaçakçılık, güvenlik şube, çocuk şube görevlendirilenleri sivil kıyafetli çalışmak durumundadır.

⁴² Cengiz SAYIN, *Kolluk Kuvvetleri Etik İlkeleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 103.

⁴³ SAYIN, *Kolluk Kuvvetleri Etik İlkeleri*, 65

Kimi durumlarda önleyici asayiş ekipleri hariç, cinayet, gasp, hırsızlık, ahlâk, infaz masaları veya özellikle büyük illerde trafik şubenin kurallara uyumu denetleyen ekipleriyle, radar uygulama birimlerindeki görevli polisler de sivil kıyafetle iş görebilir.⁴⁴

1.2.4. Polisin Hizmet Alanlarına Göre Sınıflandırılması

1.2.4.1. İdari Polis

Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 9. maddesine göre hizmet alanları bakımından polis Emniyet Teşkilat Kanunu’na göre idari, siyasi ve adli polis olarak üç kısma ayrılmıştır. Bunlardan idari polis, sosyal ve genel düzeni temin etmekle mükellef olan kısmı ifade eder.

Kamu düzeninin korunması ve kamu güvenliğinin sağlanmasından sorumlu idari polis, en geniş görev alanına sahiptir. Bu kapsamda suç işlenmesini önleyici tedbirlerin alınması, toplum düzeninin sağlanması, mal, can, ırz ve namus emniyetinin korunması, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde düzenin temini, kahvehaneler gibi umuma açık yerlerin denetlenmesi idari polisliğin görev alanına girer.⁴⁵ Bundan başka aciz ve yardıma muhtaçlara yardım ile genel ahlakın muhafazası da bu kapsamdadır.

ETK’nın 12. maddesine göre idari polis, adli zabıta görevi gerektiren herhangi bir durumla karşı karşıya kalırsa, bir taraftan adli zabıta görevini icra ve ifa ederken öte yandan konu hakkında adli zabıtaı bilgilendirir ve adli zabıta geldiğinde işi ona devreder.

1.2.4.2. Siyasi Polis

Emniyet Teşkilatı Kanunu’nun 9. maddesine göre siyasi polis, devletin umumi emniyetine dair işlerle mükellef olan kısımdır. Buradaki “umumi emniyet” tabiri, Anayasa’nın genel esaslar kısmında yer alan 3. maddesindeki ifadeyle “*Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür*” ilkesi kapsamına giren hususların tamamıyla bir şekilde ilgili konuları kapsar. Bu bağlamda ülkenin bağımsızlığına, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlığına ve demokrasiye kastedecek her türlü kişi ve girişimin bertaraf edilmesi siyasi polisin görev alanına girer.⁴⁶ Siyasi polis bütün bu konular ile

⁴⁴ ZAFER Hamide, Nur CENTEL. 2005. Ceza Muhakemesi Hukuku. İstanbul: Beta Yayınları, s.94.

⁴⁵ Yaşar, *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku*, s.20.

⁴⁶ Metin Günday, *İdare Hukuku* (Ankara: İmaj Yayıncılık, 2002), 250.

milli güvenliğin gerektirdiği her alanda istihbarat toplar, terörün önlenmesi ve güvenliğin sağlanması için faaliyet yürütür.

Yukarıda sözü edilen alanlarda suç ve suçlu ile mücadele hususunda siyasi polisin kendisine has metotları bulunmak zorundadır. Bu yöntemlerle suç örgütlerinin teşhis, takibi ile suç işlemelerinin önlenmesi amaçlanır. Gerektiğinde örgüt içerisine sızma veya haber elemanı temini, gerektiğinde dinleme veya operasyon düzenlemek suretiyle bunların devletin varlığına ve ülkenin bütünlüğüne karşı tehdit olmasını önlemeye çalışırlar. Son aşamada suçluların yakalanarak adalete teslim edilmesi esastır.

1.2.4.3. Adli Polis

Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 164. maddesine göre adli kolluk, “2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu’nun 7’nci maddesi, 02.07.1993 tarihli ve 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 8 inci maddesi ve 09.07.1982 tarihli ve 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununun 4’üncü maddesinde belirtilen soruşturma işlemlerini yapan güvenlik görevlilerini” ifade eder. Dolayısıyla bu statüdeki polise de adli polis diyebiliriz.

Polisin, temel insan haklarından olan yaşama ve güvenlik hakkını korumak ve güvence altına almak bakımından suç oluşmadan “önleyici” ve suç işlenmeye başlandığı andan itibaren de “bastırıcı” görevleri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi idari, ikincisi adli görevler olarak adlandırılır.⁴⁷

Polisin idari görevler kapsamında yürüttüğü etkinlikleri proaktif ve önleyici faaliyetler içerir. Proaktif polislik faaliyetlerinin amacı suç işleme potansiyeli bulunanların etkin bir şekilde izlenmelerini ve bu sayede daha suç işlemeden engellenmelerini sağlamaktır. Önleyici polislik etkinliği ise suç işlenmesine yardımcı olacak fizikî ve çevresel etkenleri ortadan kaldırmayı hedefler.⁴⁸

Adli polislik kapsamında yürütülen polis faaliyetleri ise tepkisel ve onarıcı polislik olmak üzere iki grupta irdelenebilir. Tepkisel polislik kapsamında vaka suç işlendikten sonra harekete geçilmekte ve konu ele alınmaktadır. Bundan sonrasında ise

⁴⁷ Centel – Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 94.

⁴⁸ Aytekin Geleri, *Önleyici Polislik* (Ankara:Seçkin Yayıncılık, 2009), 15.

onarıcı polislik etkinliği devrededir. Suçluların yakalanması ve adli makamlara teslimi süreçlerinin doğru ve etkin yürütölmesi bu kapsamdadır.⁴⁹

1.2.4.4. Adli-İdari Polis Ayrımı

Adli ve idari polisliğin yani suçun önlenmesi ve suçlunun yakalanması aşamalarının birbirinden ayrımı önemlidir. Zira polisin idari kapsamdaki işlerinde bağlı bulunduğu amir ile adli nitelikteki işlerini yürütürken tabi bulunduğu amir birbirinden farklıdır. Dolayısıyla emir yetkisinin idari amirde mi yoksa adli amirde mi olacağının tayin ve tespiti bakımından bu sınıflandırma önemlidir.⁵⁰ CMK'nın 164/2. ve 3. bentlerine göre “*Adli kolluk görevlileri, Cumhuriyet savcısının adli görevlere ilişkin emirlerini yerine getirir. Adli kolluk, adli görevlerin haricindeki hizmetlerde, üstlerinin emrindedir*”.

Dolayısıyla adli polis idari bakımdan İçişleri Bakanlığı emrinde görev yaparken, fonksiyonel bakımdan Cumhuriyet savcısına bağlıdır.⁵¹ Suç eylemini müteakip olaya el koyan adli polisler, Cumhuriyet Savcısı adına soruşturma yürütürler.⁵²

Genel olarak adli kolluk ve bu bağlamda adli polisin idari kolluk veya polisten farklı olarak görevi suçun önlenmesi değil, işlenmiş suçun araştırılarak adli yönünün ortaya çıkartılmasıdır. Bu bakımdan adli polisin işinin gereklerine uygun donanımda olması; olay yeri inceleme, delil toplama ve muhafaza gibi imkan ve kabiliyetler ile, ceza mahkemesi bilgisine sahip bulunması beklenir. Elbette bunun bir gereği olarak adli polise icap eden teknik altyapı desteği de sağlanmalıdır.⁵³

1.2.5. Polisin Görev Türlerine Göre Ayrılması

1.2.5.1. Trafik Polisi

Trafik polisi, Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olarak şehir içi, şehir dışında ve otoyollarda trafik denetlemeleri, radarlı hız uygulamaları ve kazalarda görev yapmaktadırlar. Ulaşım hizmetlerinin aksamaması adına trafik akışını sağlamak ve gerektiğinde yön vermek, sürücü ve araçların belgelerini denetlemek, trafik kurallarının

⁴⁹ Geleri, *Önleyici Polislik*, 15

⁵⁰ Centel – Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 94.

⁵¹ Bahri Öztürk – Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2008), 300.

⁵² Feridun Yenisey vd., *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku Birinci Kitap* (İstanbul: Beta Yayınevi), 323.

⁵³ Öztürk - Erdem, *Uygulamalı Yeni Ceza Muhakemesi Hukuku*, 300.

uyulmasını sağlamak, trafik suçlarında kanunlar çerçevesinde belirlenen cezaları tutanağa bağlamak koşulu ile tebliğ etmek başlıca görevlerindendir.

Şehir içinde faaliyet gösteren kısma şehir içi trafik, şehir dışında görev yapan kısma bölge trafik, otoyollarda görev yapan kısma ise otoyol trafik adı verilmiştir.

1.2.5.2. Deniz Polisi

Deniz polisi, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde limanlarda, körfezlerde ve iç sularda faaliyet göstermektedir. Denizlerin adli ve idari polis birimidir. Ayrıca denizlerde, göllerde ve akarsularda arama/kurtarma faaliyetleri yürüten kurbağa adam denilen branşlı personeller de görev yapmaktadır.

1.2.5.3. Motosikletli Polis

Yunus ve şahin olarak ikiye ayrılan motosikletli polisler olay yerine hızlı intikal etmeleri ile halk tarafından sempati duyulan birimdir.

Yunuslar, asayiş olaylarında faaliyet gösterirler. Genelde grup olarak devriye ve intikal hizmetleri yürütürler. Her motosiklete iki polis biner. Motosikleti kullanana öncü, arkasında oturup elinde silah taşıyana artçı adı verilir. Kıyafetleri kırmızı ve siyah renk ağırlıklıdır. Kep ve omuzlarındaki armalarda yunus amblemi bulunmaktadır.

Şahinler, şehir içi trafiğinde trafik yoğunluğu ile kazalara müdahale ederler. Yunusların aksine motosiklete tek binerler ve tek motosiklet halinde görev yaparlar. Genellikle yol açma ve eskortluk görevlerinde kullanılırlar. Kıyafetleri fosforlu yeşil ve lacivert ağırlıklıdır. Armalarında da şimşekten oluşan şahin figürü bulunur.

1.2.5.4. Hava Polisi

Hava polisi, 19.10.1981 tarihinde kurulmuş olan Havacılık Dairesi Başkanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır.

Ana görevleri asayiş konuları ve kaçakçılıkla mücadele konularında sahadaki polis birliklerine yardımcı olmaktır. Bunun yanı sıra özel harekât timlerinin havadan intikali ve malzemelerinin taşınması, karayolları veya otoyollar üzerinde trafik kontrolü, toplumsal olaylarda mahallin kontrolü, hasta ve yaralıların nakli ile afetlerde halka yardım ulaştırılması gibi görevleri de yerine getirmektedirler.

Ayrıca personelinin uçuş bilgisi ve araçların bakımı hakkında eğitimi ile müşterek görev alınan birliklerin eğitim faaliyetlerini sağlamaktadırlar.

1.2.5.5. Çocuk Polisi

Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği 13.04.2001 tarih ve 24372 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çocuk polisi, on sekiz yaş altı çocukların karıştığı, adli ve idari işleri yürüterek, çocukların mağdur olmalarını önleyici çalışmalar yaparak, çocukların suça sürüklenmesini önler. Çocuk birimleri, tercihen gönüllü ve istekli hizmet içi eğitimi görmüş, sivil olarak çalışacak, bayan ve erkek personelden oluşturulur.

1.2.5.6. Terörle Mücadele Polisi (TEM)

İlk olarak 1924 yılında Emniyet Umumiye Müdür Muavinliğine bağlı olarak devlet güvenliğine yönelik suçlarla mücadele maksadıyla 1. Şube adı verilen birim kurulmuştur.

Bu birim, ETK'nın 9. maddesine istinaden Güvenlik Dairesi Başkanlığına bağlanarak “yıkıcı faaliyetler şubesi” adını almıştır.

Ülkemizde 1970’li yıllardan itibaren artan silahlı terör olayları akabinde, terör örgütleri ile etkin bir biçimde mücadele edilebilmesi amacıyla 1986 yılında Güvenlik Dairesi Başkanlığı’ndan çıkarılarak Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı olarak yeniden teşkilatlanmış olup; günümüz itibariyle 81 ilde ve lüzum görülen ilçelerde şube müdürlüğü/büro amirliği statüsünde yapılmıştır. Ana görevleri şehir içinde terör örgütleri ve mensupları mücadele olan terörle mücadele, gerektiğinde asayiş konularında da görevlendirilmektedir.

1.2.5.7. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Polisi (KOM)

Silah, mühimmat, tarihi eser, kimyasal, nükleer, radyoaktif, nükleer madde kaçakçılığı, insan ticareti, yolsuzluk, nitelikli dolandırıcılık ve organize olarak icra edilen suçlarla mücadele eden birim olan Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü 03.01.1980 yılında kurulmuştur.

1.2.5.8. Çevik Kuvvet Polisi

1965 yılında toplum polisi olarak faaliyet gösteren kolluk birimi, 11.08.1982 tarih ve 2696 sayılı Kanunla ETK'ya eklenen ek madde 15 gereğince hayata geçmiştir. Çevik kuvvet birimi illerde çevik kuvvet şube müdürlüğü veya grup amirliği, kurulması

gerekli görülen ilçelerde ise ilçe emniyet müdürlüğüne bağlı grup amirliği olarak görev ifa etmektedir.

Çevik kuvvet polisi, kanunda açıkça belirtilen kişilerden kanuna uygun alınan emir ve talimatlar doğrultusunda merkez ve taşrada düzenlenen her türlü toplantı, gösteri ve yürüyüşlerde gerekli önlemleri alarak kamu düzeni ve güvenliğini sağlar.

1.2.5.9. Özel Harekât Polisi

İlk olarak 1983 yılında, Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde şube müdürlüğü olarak kurulan özel harekât, 1987 yılında Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinden alınarak Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı bünyesine katılmıştır. 13.07.1993 tarihinde sırası ile Özel Harekât Şube Müdürlüğü, Özel Harekât Daire Başkanlığı ve 25.08.2017 tarihinde ise statüsü yükseltirilerek Özel Harekat Başkanlığına dönüştürülmüştür.

Özel harekâtın görevleri arasında, kırsalda ve şehir merkezlerinde terör örgütlerinin gerçekleştirdiği, silahlı eylemleri ve eylemleri gerçekleştiren teröristleri etkisiz hale getirmek, genel güvenliği tehdit eden silahlı şahısları yakalamak, Devlet büyüklerinin güvenliğini sağlamak ve devletin varlığını ve bağımsızlığı, vatanın bölünmez bütünlüğünü kayıtsız şartsız korumak gelmektedir.

Bu bağlamda da anlaşılabacağı gibi polis teşkilatının tüm birimlerindeki personel genel olarak zor şartlar altında çalışsa da silahlı terör örgütlerine karşı etkin ve aktif olarak rol oynayan Özel Harekât Polisinin daha hayati risk altında bulunduğu görülmektedir.⁵⁴

1.2.6. Jandarma

1.2.6.1. Tanım

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 3. maddesine göre, “*Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir.*”

⁵⁴ Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), <https://www.egm.gov.tr/> (Erişim 30 Aralık 2021)

Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlıdır. Aynı kanun içerisinde jandarma birliklerinin kuruluş ve konuşlanmasında mülki amirinin kararı esas alınır.

Hizmette etkin ve verimliliği artırmak maksadıyla birden fazla ili içine alan bölgelerde teşkilatlanma içerisine girebilir. Bölgeden sorumlu olan bölge komutanı konuşlu bulunan ilin valisine karşı da sorumludur.

1.2.6.2. Görevi

Jandarma, genellikle kırsal kesimlerde ve polisin faaliyet göstermediği yerlerde polisin elinde olan yetkilere sahip olarak görev yapmaktadır. Ülkemiz genelinde güvenlik ve asayiş alanlarında önemli konuma sahip olan jandarmanın yapmış olduğu asli görevleri idari, adli ve askeri olmak üzere üç grupta toplanır.

1.2.6.2.1. İdari Görevleri

Jandarmanın idari görevleri, emniyet, asayiş, kamu düzeni ve güvenliğini sağlayarak, suç işlenmesini önlemek, cezaevi ve tutukevlerinin dış güvenliğini sağlamaktır.

1.2.6.2.2. Adli Görevleri

Jandarmanın adli görevleri, işlenen suçun tespit ve delillerini toplayarak, suç işleyen şahıs/shahısları yetkili adli merciler karşısına çıkarmaktır.

1.2.6.2.2. Askeri Görevleri

Jandarmanın askeri görevleri, kanunların kendisine vermiş olduğu askeri hizmet görevlerini yerine getiren jandarma, seferberlik ve savaş halinde ise belirtilen bölümleri ile birlikte Cumhurbaşkanının kararı ile kuvvet komutanlıklarının emrine girerler.

1.2.6.3. Sorumluluk Alanı

Jandarmanın genel görev alanı polis teşkilatının bulunmadığı il ve ilçelerdeki belediye sınırları dışında kalan yerlerdir. Ancak belediye sınırları içerisinde uygun görülen yerler jandarmanın görev ve sorumluluk alanına girebilir. İçişleri Bakanının kararı ile bir ilin veya ilçenin tamamı polis veya jandarmanın sorumluluk alanı olabilir.

Polis ve jandarmanın il ve ilçelerdeki sorumluluk alanları bahse konu kolluk birimlerinin temsilcileri ile illerde vali veya vali yardımcısı, ilçelerde ise kaymakamın başkanlığında toplanır. Komisyonun toplantı sonrası almış olduğu kararlar İçişleri

Bakanının onayı ile yürürlüğe girer. Kolluk birimleri kendilerine verilen görevlerin yerine getirilmesi hususunda birbirleri ile iş birliği ve koordinasyon içerisinde bulunur.

1.2.7. Sahil Güvenlik Komutanlığı

Sahil Güvenlik Komutanlığını düzenleyen Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun 1. maddesine göre, *“Türkiye Cumhuriyetinin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, karasularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında, kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleriyle kendisine verilen görevlerin uygulanması ve yetkilerin kullanılması maksadıyla Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilâtını kurmak, görev ve yetkilerini düzenlemektir.”* Sahil Güvenlik Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlıdır.

Seferberlik ve savaş halinde Cumhurbaşkanlığı kararıyla Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girer. Bu kanunla verilen görevleri yaparken silah kullanma ve diğer kolluklara tanınan bütün haklara sahiptirler.

Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun 5. maddesine göre, *“Suçun denizde başlayıp karada devam etmesi ya da suçluların karaya geçmesi hallerinde, yetkili güvenlik kuvveti olaya el koyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla yetkilerini karada da sürdürürler. Durum, en kısa sürede gerekli imkanlar kullanılarak mahalli mülki amire bildirilir.”*⁵⁵ Sahil Güvenlik Komutanlığı diğer kolluk görevlileri ile karşılıklı iş birliği ve koordinasyonu yapar.

1.2.8. Gümrük Muhafaza Müsteşarlığı

2011 yılında yayımlanan Gümrük Personeli İle Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hakkında Kararname'nin 39. maddesine göre; Gümrükler Muhafaza Genel Müdürü, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı, Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü Daire Başkanı, Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürü, Gümrük ve Ticaret Bölge Müdür Yardımcısı, Gümrük Müdürü, Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürü, Gümrük Müdür Yardımcısı, Gümrük Muhafaza Bölge Amiri, gümrük muhafaza hizmetlerini yürüten Gümrük ve Ticaret Denetmeni ile Gümrük ve Ticaret Denetmen Yardımcısı, Gümrük Muhafaza Kısım Amiri ve Gümrük Muhafaza

⁵⁵ Bayram Karakurt, Celal Bal, Genel Kolluk Özel Güvenlik İlişkisi, Dergipark, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/62401> (Erişim 01 Ocak 2022)

Memuru genel kolluk kuvveti personeline tanınan silah taşıma, bulundurma ve kullanma yetkisine sahiptir.

1.2.9. Özel Kolluk

Genel kolluk dışında kalan, özel kanunlarla yetki ve görevleri belirlenmiş bir kolluk kuvvetidir. ⁵⁶

Bu kolluğun genel kolluk gibi silah taşıma ve kullanma yetkisi bulunmaktadır. Büyümekte ve gelişmekte olan toplumumuzun kamu kurumları ve özel kurumları da büyümekte ve çeşitlenmektedir. Hem bu kurumları korumak ve toplum düzenini sağlamak amacıyla özel kolluğa ihtiyaç duyulmuştur. ⁵⁷

Özel güvenlik teşkilatı, belediye zabıtası, orman kolluğu, kır bekçileri bazı özel kolluklarındadır.

⁵⁶ Mustafa Yılmaz, *Polisin Zor Kullanma Yetkisi* (Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 12.

⁵⁷ ALÇALAR, Mustafa Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006

2. Polisin Zor Kullanma ve Silah Kullanma Yetkisi

2.1. Zor Kullanma Kavramı

Kamu düzeni, şahısların genel manada güven içerisinde birlikte yaşayabilmeleri ve hayatlarını idame ettirebilmeleridir. Bir arada yaşamak, insanların hürriyetlerinin, toplumun ve diğer insanların hak ve hürriyetlerinin başladığı yerde sınırlanmasını gerektirir⁵⁸. Bu sınırlamayı hukuk kuralları içerisinde düzenlemek, toplumun huzurunu sağlamakla görevli devletin yetki ve görevidir⁵⁹. Zira toplumsal düzen sağlanmadan, insanların bir arada yaşamalarını temin etmek müşküldür⁶⁰. Bunun için devlet tek taraflı güç kullanma tekelini elinde bulundurur.

Kolluk kuvvetlerinin temel ve nihai amacı ise kamu düzeninin sağlamak, bozulmasını engellemek, bozulduğu takdirde ise düzenin yeniden tesis edilmesini sağlamaktır.⁶¹

Polis, devletin yasal ve resmi inzibat kuvveti olarak hizmet veren kolluk kuvvetlerinden olduğundan dolayı yasaların kendisine belirlediği yetkiler, haklar ve sınırlar dahilinde zor kullanmaya başvurabilmektedirler.

Toplumda düzenin ve asayişin sağlanması, kamu düzeninin korunması, bunun için gerektiğinde tek taraflı güç kullanılması hizmeti devlet adına kolluk kuvvetlerince yürütülür. Güç kullanma, karşı tarafa isteğini fiziksel yöntemler kullanmak suretiyle, diğer bir ifade ile “zorla” kabul ettirmeyi kapsar.

Bu durum, fiziksel yöntemlerin kullanılmasını veya buna başvurma tehdidini içerir. Zor kullanma, yakalanması gerekli kişi veya dağıtılması gereken topluluğun direnmesi, saldırıya yeltenmesi veya saldırıda bulunması hallerinde, bu fiilleri etkisiz hale getirmek için, direnme ve saldırının mahiyetine ve derecesine göre etkisiz hale getirilecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedeni kuvvet, maddi güç ve kanuni şartlar gerçekleştiğinde her çeşit silah kullanma yetkilerini ifade eder.

⁵⁸ Adnan Güriz, *Hukuk Başlangıcı* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2001), 1.

⁵⁹ Erol Cihan, Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1997), 1.

⁶⁰ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 1997), 1.

⁶¹ Kemal Gözler, *İdare Hukukuna Giriş* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2009), .321.

2.2. Kanunlarımıza Göre Zor Kullanma

2.2.1. Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu

Hukuk devletlerinde polise verilmiş olan yetki ve sorumluluklar kanunlar çerçevesinde ele alınır.⁶² Polise görev ve yetki veren temel kanun Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'dur. PVSK'nın 16. maddesine göre; *“Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.*

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.

Zor kullanmadan önce, ilgililere direnmeye devam etmeleri halinde doğrudan doğruya zor kullanılacağı ihtar yapılır. Ancak, direnmenin mahiyeti ve derecesi göz önünde bulundurularak, ihtar yapılmadan da zor kullanılabilir.

Polis, zor kullanma yetkisi kapsamında direnmeyi etkisiz kılmak amacıyla kullanacağı araç ve gereç ile kullanacağı zorun derecesini kendisi takdir ve tayin eder.”

PVSK ek 6. maddesinde polisin adli görev ve yetkiler kısmında zor kullanmayı gerektirecek hallerin genel olarak belirtildiği, ancak tek tek sayılmadığı görülmektedir. Her iki madde birlikte değerlendirildiğinde polisin zor kullanabileceği halleri;

- a) Polisin emir ve talimatlara uyulmaması,
- b) Polise karşı gelinerek mukavemette bulunulması,
- c) Polisin yaptığı görevin engellenmeye çalışılması,
- d) Yasal kural ve tedbirlere uyulmaması olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶³

PVSK ek 6. ve 17. maddeleri dışında, parmak izi ve fotoğraf alma, gürültü önleme, yangın, sel ve doğal afetler sırasındaki görevleri gibi görevleri ifa eder iken polisin zor durumda kalması halinde zor kullanma yetkisini kullanabileceğini söylenebilir.⁶⁴

Polis, PVSK'nın 11. maddesinde ahlak kurallarına uymayanlar ile 14. maddesinde gece saatlerinde gürültü yapanlar hakkında zor kullanma olarak

⁶² AKGÜN, Faruk Kolluk Kuvvetlerinde Polisin Zor Kullanma, Silah Kullanma ve Orantılı Güç Yetkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017

⁶³ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 83

⁶⁴ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 83

sayılabilecek faaliyeti durdurma, engelleme, yakalama ve polis merkezine intikal ettirme gibi yetkilere de sahiptir.⁶⁵

Polisin zor kullanma yetkisi PVSK ile düzenlenmiş olsa da ETK'nın 9. maddesine göre polisin adli-idari ayrımı yapılmıştır. Ancak polisin idari olarak görev yaptığı esnada kendisine direnilmesi veya zorluk çıkarılması durumunda, direnmeyi ve zorluğu kırılabilecek oranda zor kullanması idari polisin adli polise dönüşmesine neden olmaktadır.

Buna karşın adli personel olarak görev yapan polis memurunun idari bir görevde görevlendirilmesi de sık karşılaşılan bir durumdur.

Böylece polisin, günümüzde adli-idari ayrımının kesin olarak yapılamadığı; bu nedenle homojen bir yapıya dönüştüğü görülmektedir.

2.2.2. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu

Birlik içerisinde yaşayan bir toplumun belli bir kesiminin bir konu hakkında görüş, düşünce ve isteklerini yönetime duyurmak amacıyla toplantı ve gösteri yapması demokratik ve temel haklar arasında bulunmaktadır.

Anayasamızın 34. maddesine göre, “*Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.*” Bu hüküm ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS)11. maddesinde bireylere toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı verilmiştir.

Ancak Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 24. maddesi ile Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği'nin 25/b. maddesine göre, kanunlara aykırı olan veya kanunlara uygun olarak başlayıp kanunsuz hale gelen toplantı ve gösteriler zor kullanılarak dağıtılabilir. Kolluğun zor kullanması, müdahale edilen grubun niteliği ve olayın durumuna göre şahısların etkisiz hale getirebilecek düzeyde kuvvet kullanmasıdır. Kolluğun zor kullanmayı tercih etmesi için diğer yöntem ve araçların kullanılıp direncin kırılmamış olması gerekmektedir. Zor kullanmaya başlayan kolluk, güç orantısını kademeli olarak artırmalı ve toplu kuvvet olarak müdahale edilen durumlarda, zor kullanmanın derecesi ile kullanılacak araç ve gereçler müdahale eden kuvvetin amiri tarafından tespit edilmesi gerekmektedir.

⁶⁵ M. Bedri Eryılmaz, Ayhan Bozlak, Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, TBB Dergisi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-83-532> (Erişim 2 Ocak 2022)

2.2.3. Ceza Muhakemesi Kanunu

Ceza Muhakemesi Kanunu, polise verdiği birçok yetki ve görevle birlikte zor kullanma yetkisi de vermektedir.

2.2.3.1. Tanıkların Çağırılması

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 43. maddesine göre, tanıklar çağrı kağıdı ile çağrılır. Çağrı kağıdında gelmemenin sonuçları bildirilir. Tutuklu işlerde tanıklar için zorla getirme kararı verilebilir. Karar yazısında bu yoldan getirilmenin nedenleri gösterilir ve bunlara çağrı kâğıdı ile gelen tanıklar hakkındaki işlem uygulanır.

Tanıkların zorla getirilmesi CMK'nın 43. maddesinde belirtildiği şekilde çağrı kâğıdı ile gelmemenin sonuçları, zorla getirmenin nedenleri belirtilerek yapılmaktadır. Bu hususta soruşturma veya kovuşturma esnasında suç isnat ve ispatının gerektiğinde savcılık veya mahkeme önüne çıkarılması amacıyla uygulanır.

Soruşturma aşamasında tanığın zorla çağırılma kararının verme yetkisi Cumhuriyet savcısının elinde bulunmaktadır. Ancak suçüstü hali, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ya da olayın niteliği ve büyüklüğü bakımından Cumhuriyet savcısını aşan bir durumun varlığında ise sulh ceza hakimi de tanığın zorla getirilmesi kararı verebilmektedir.⁶⁶

2.2.3.2. Çağrıya Uymayan Tanıklar

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 44/1. maddesine göre, *“Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir.”* Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından tanık olarak çağrılan ancak mazeretini bildirmeyen şahıslar kolluk kuvveti tarafından zorla getirilir (CMK m.44/1).

Bazı istisnai durumlarda tanıklara çağrı kağıdı ile davet yapılmadan da zorla getirme kararı verilebilmektedir. Buna göre, tutuklu işlerde tanık doğrudan zorla getirilebilir (CMK m.43/1).

⁶⁶ Zorla Getirme Kararı Nedir?, <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/zorla-getirme-karari-veya-emri-nedir.html>, Erişim 14.01.2022.

Kendisine çağrı gelen tanık, duruşmaya katılamayacağını mahkemeye bildirir ve şahsı dinleyecek olan makam mazereti yeterli görür ise dinlemeyi başka bir zaman dilimine erteler.⁶⁷

Mazeretsiz olarak çağrıya uymayan ve duruşmaya katılmayan tanık, heyetin belirlediği gün ve saatte kolluk tarafından zorla getirmesi yapılır ve bu durumda zorla getirmenin oluşturduğu maddi zararlar kendisinden tahsil edilir. Ancak tanık ilk çağrıya uymamasına neden olabilecek geçerli bir mazeret bildirir ise maddi zarar kendisine rücu ettirilmez.⁶⁸

2.2.3.3. Yakalama ve Yakalanan Kişi Hakkında Yapılacak İşlemler

Kişiye suçu işlerken rastlanması ve suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması hallerde herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılabilir.⁶⁹

2.2.3.4. Gözaltı

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 91. maddesine göre yakalanan kişi, Cumhuriyet savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir.

2.2.3.5. Şüpheli veya Sanıkla İlgili Arama

Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.⁷⁰

2.2.3.6. Eşyanın Muhafaza Altına Alınması ve El konulması

İspat aracı olarak yararlı görülen ya da eşya veya kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri, muhafaza altına alınır. Yanında bulunduran kişinin rızasıyla teslim etmediği bu tür eşyaya el konulabilir.⁷¹

⁶⁷ Tanık Mahkemeye Nasıl Çağrılmalıdır? Çağrıya Uymamasının Sonuçları Nelerdir?, www.metinpolat.av.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2022.

⁶⁸ Tanık Mahkemeye Nasıl Çağrılmalıdır? Çağrıya Uymamasının Sonuçları Nelerdir?, www.metinpolat.av.tr, Erişim Tarihi: 02.01.2022.

⁶⁹ Nur Centel, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama* (İstanbul:Beta Basım Yayım, 1992), 191-192.

⁷⁰ Erol Cihan-Feridun Yenisey, "Ceza Muhakemesi Hukuku (İstanbul:Beta Basım Yayım A.Ş, 1992), 276.

⁷¹ Cihan – Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 256.

2.2.3.7. Adli Kolluğun Olay Yerinde Aldığı Tedbirlere Uyulmaması

Olay yerinde görevine ait işlemlere başlayan adli kolluk görevlisi, bunların yapılmasına engel olan veya yetkisi içinde aldığı tedbirlere aykırı davranan kişileri, işlemler sonuçlanıncaya kadar ve gerektiğinde zor kullanarak bundan men eder.⁷²

2.2.3.8. Zorla Getirme

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 146. maddesine göre, hakkında tutuklama kararı verilmesi veya yakalama emri düzenlenmesi için yeterli nedenler bulunan veya 145. maddesine göre *“İfadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi davetiye ile çağrılır; çağrılma nedeni açıkça belirtilir; gelmezse zorla getirileceği yazılır çağrıldığı halde gelmeyen şüpheli veya sanığın zorla getirilmesine karar verilebilir”*.

2.2.3.9. Sanığın Duruşmada Hazır Bulunmaması

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 193. maddesine göre, kanunun ayırık tuttuğu hâller saklı kalmak üzere, hazır bulunmayan sanık hakkında duruşma yapılmaz. Gelmemesinin geçerli nedeni olmayan sanığın zorla getirilmesine karar verilir.

2.2.3.10. Sanığın Zorla Getirilebilmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 199. maddesine göre; mahkeme, sanığın hazır bulunmasına ve zorla getirme kararı veya yakalama emriyle getirilmesine her zaman karar verebilir.

2.2.4. Diğer Kanunlara Göre Zorla Getirme

İcra İflas Kanunu'nun 80. maddesine göre; icra memuru, haciz esnasında gerektiğinde zor kullanabilir. İcra memurunun yazılı başvurusu ile kolluk kuvvetleri yardım etmek ve emirlerini yerine getirmek zorundadır.

Belediye Zabıta Yönetmeliği'nin 8/e. maddesine göre, belediye zabıtası, belediyenin emir ve yasaklarına uymayıp ayrıca direnen kimseleri en yakın polis veya belediye dairesine zorla götürebilir.

⁷² İsmail Malkoç - Mert Yüksektepe, *Açıklamalar ve Yorumlarla 5271 Sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu* (Ankara:Malkoç Kitapevi, 2005), 497.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 253. maddesine göre, “*Usulüne uygun olarak çağrılıp da mazeretini bildirmeksizin gelmeyen tanıklar zorla getirilir ve gelmemelerinin sebep olduğu giderler takdir edilerek, kamu alacaklarının tahsili usulüne göre ödettirilir*”.

Bankacılık Kanunu’nun 166/c. maddesine göre, soruşturma ve kovuşturma esnasında şüpheli, sanık, tanık, müşteki ve bilirkişi hakkında hâkimin veya Cumhuriyet savcısının emri ile zorla getirme uygulanır.

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Kanunu’nun 80. maddesine göre, “*Haciz tatbikında istendiği takdirde, kilitli ve kapalı mahallerin açılması ve her türlü eşyanın gösterilmesi mecburidir. Gerekirse bu yerler zorla açtırılır, kilit ve her türlü tertipler kırılabilir. Haczolunan malların zorla alınmasında hal ve durumun gerektirdiği her türlü zora başvurulabilir. Borçlunun üzerinde haczi kabil kıymetli mallar bulunduğu ve kendisi bunları rızası ile teslim etmediği veya üzerinde sakladığı takdirde şahsına karşı da zor kullanılır.*”

Polise birçok kanunda polise zor kullanma yetkisinin tanımlandığı görülmektedir. Zor kullanma, yapısı itibarıyla hem bireyin hak ve hukukunu korumak amacı gütmekte; hem de kişi hürriyetine ve insan haklarına dışarıdan yapılan bir müdahale olduğundan çok ince bir çizgi üzerindedir.⁷³

2.3. Zor Kullanım Araçları

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun 16. maddesinde tanımlandığı üzere polisin zor kullanım araçları bedeni kuvvet ve maddi olmak üzere ikiye ayrılır.

2.3.1. Bedeni Kuvvet

Bedeni kuvvet; kişiler ve eşyalar üzerinde doğrudan doğruya vücut kuvveti ile yapılan her türlü etkiyi ifade etmektedir.⁷⁴ Polisin dirençli hareket veya eylem karşısında hareketi ve eylemi kıracak ölçüde vücut kuvveti uygulamasıdır.

⁷³ Feridun Yenisey vd., *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku Birinci Kitap* (İstanbul: Beta Yayınevi), 162.

⁷⁴ Ali Kılıç, Ali *Kolluğun Zor Kullanma Görevi Yetkisi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003), 22.

2.3.2. Maddi Güç

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesine göre maddi güç; polisin direnen kişilere karşı ve/veya eşya üzerinde bedenî kuvvetin dışında kullandığı kelepçe, cop, basınçlı ve/veya boyalı su, göz yaşartıcı gazlar-tozlar, fiziki engeller, polis köpekleri ve atları ile her nevi hizmet araçlarını ifade eder.

Olaylara müdahalede etkili olunabilmesi için kolluğun teçhizatları tam ve kullanıma hazır olmalıdır. Polisin görevli bulunduğu esnada teçhizatının noksan veya deforme olması durumunda olaya veya kişilere müdahale konusunda kendisini zor duruma sokarak, istenilen sonuca ulaşamamaktadır.

2.3.2.1. Kelepçe

Kelepçe, kişi veya kişilerin kaçmalarını engellemek için kollarına takılan metal veya plastik halkalara denilmektedir. Polis teşkilatında zincirli, menteşeli ve plastik olmak üzere üç çeşit kelepçe bulunmaktadır.

2.3.2.2. Cop

Cop, sert ağaçtan veya plastikten yapılan yaklaşık 30 ile 90 cm boylarında kısa, orta ve uzun olarak aralarında sınıflandırılan alete denilmektedir. Polis copu iyi eğitilmiş ve kullanmasını iyi bilen bir personel tarafından ani saldırı ve savunmada en etkili bir silahtır.⁷⁵ Cop kullanmada polisin öncelikli hedefleri kollar bacaklar ve kaba et kısmı değildir. Hayati organlarının bulunduğu karın, ön göğüs ve baş kısmına vuruş yapılmamalıdır.

2.3.2.3. Basınçlı Su veya Boyalı Su

Basınçlı veya boyalı su, kolluk tarafından kullanılan özel donanıma ve zırha sahip olan Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı (TOMA) aracı ile toplumsal olaylarda vatandaş ve göstericileri ayırt etmek için boyalı su ile müdahalede bulunulur, basınçlı su ile grup dağıtılmaya çalışılır. Dar sokaklarda daha etkili olup, gerektiğinde kullanılmalı kadın veya çocuklarda kullanılmamalıdır.⁷⁶

⁷⁵ Aytekin Sevindik, *Çevik Kuvvet Rehberi* (İstanbul: Avrasya Araştırma ve İletişim,1997), 319.

⁷⁶ Sevindik, *Çevik Kuvvet Rehberi*, 259.

2.3.2.4. Göz Yaşartıcı Gazlar veya Tozlar

Göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, kolluk kuvvetinin kullanmış olduğu, OC, CS ve CN göz yaşartıcı gazlardır. OC, Şili acı biberinin işlenmesi ile elde edilen tamamen doğal bir maddedir. CS, biber kokusuna sahip daha kimyasal olarak kullanılan göz yaşartıcıdır. CN, Katı sarımtırak renkte olan vücutta ve üst solunum yollarında tahriş ederek etki alanı uzun süren kimyasal bir maddedir.⁷⁷ Yaklaşık 1,5 metre mesafeden kişinin yüz kısmına sekiz (8) çizecek şekilde sıkılmalıdır.⁷⁸

2.3.2.5. Fiziki Engeller

Fiziki engeller, barikat veya bariyer olarak girilmesi veya geçilmesi yasak olan yerlere çekilen setler olarak tanımlanabilir.

2.3.2.6. Polis Köpekleri ve Atları

Polis köpekleri ve atları, özel eğitime tabi tutularak, bakımları eğitimli personeller tarafından yapılan toplumsal ve devriye hizmetlerinde kullanılan hayvanlara denilmektedir.

2.3.2.7. Sair Hizmet Araçları

Sair hizmet araçları, otobüs, minibüs, ekip aracı gibi kolluk birimin kullanmış olduğu her tür araçları kapsamaktadır.

2.4. Zor Kullanmanın Şartları

Zor kullanma için gereken şartlar kanunla zor kullanma yetkisinin tanınmış olan görevli tarafından, kanunda belirtilen usul ve esaslara dayanarak zor kullanmayı gerektirecek eylemin oluşması neticesinde uygulanmalıdır.⁷⁹

2.4.1. Kanunilik (Yasallık)

Anayasa'nın 12. maddesine göre, *“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.”* Anayasa'nın 13. maddesine göre ise *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca*

⁷⁷ Ufuk Ayhan vd., *Silah ve Taktik Atış* (Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı, 2020), 550.

⁷⁸ Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar (EGM Yayınları), 16.

⁷⁹ Yılmaz Yaşar, *Polis Mesleki Hukuku* (Ankara: Nadir Kitap, 2005), 295.

Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağılı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz”.

Dolayısıyla temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağılı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.

Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiğı ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir (AY m.15/1).

Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (AY m.17/1). Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz (AY m.17/2).

Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir. Tüm bu hükümler çerçevesinde Zor kullanma yetkisinin mutlaka kanuni bir dayanağı olmalıdır. Yani hukuk kuralları içerisinde yerine getirilmesi gereken bir görevin ifası söz konusu olmalıdır.⁸⁰

2.4.2. Zorunluluk (Mecburilik)

Kolluğun görevini yerine getirir iken görevin yaptırılmaması için bir direnişle karşılaşmalı bu direniş kırması için hemen zor kullanmaya başvurmamalı, zor kullanmaya başvurmadan önce varsa diğere çarelere başvurulmalıdır. Zor kullanma son çare olarak zorunlu olmalıdır.

2.4.3. Ölçülülük (Orantılılık)

Zor kullanma direnişle aynı orantıda olmalıdır. Bu orantı direniş etkisiz hale getirecek derecede güç kullanımını içermelidir. Kolluğun amacı hiçbir zaman güç gösteri şekline girerek cezalandırma olmamalıdır. Zor kullanmanın derecesi karşılaşılan direnç ile aynı oranda olmalıdır. Zor kullanma yetkisi kullanılırken masum insanlar zarar görmeyecek bir şekilde gerekli korunma tedbirleri alınmalıdır.⁸¹

Bütün bunlardan anlaşılacağı gibi zor kullanmanın maliyeti oldukça yüksektir. Çünkü bu duruma maruz kalan kişi veya kişiler uygulama sonrası yaralanabilir,

⁸⁰ Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar, 4.

⁸¹ Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar, 5.

sakatlanabilir veya hayatını kaybedebilir. Öte taraftan bu yetkiyi kullanan polis de çeşitli hukuki yaptırımlara maruz kalabilir ve hatta mesleğini kaybedebilir.

2.5. Zor Kullanmanın Aşamaları

2.5.1. Uyarı ve Taktiksel İletişim

Bir olayın başlangıcında polisin duruş pozisyonu, vücut dili, üniforması, kimlik göstererek kendini tanıtmaması, kararlı ve resmiyete uygun şekilde sorular sorması, karşı tarafı bilgilendirerek kararlı bir ses tonu ile ikna ve ikaz etme ve talimat vermesi gerekmektedir. Bu durum olabilecek daha vahim olayların meydana gelmeden önlenmesini sağlar.

2.5.2. Vücut Teması ve Kontrolü

Polis; boş el, vücut teması ve kontrolü ile özel alana sokmama sert olmayan maddi güç kullanım başlangıcı cop çekerek bekleme ve karşı tarafa copun kullanılabilceği mesajı verme, kararlı ses tonu ile ikaz etme ve talimat verme şeklinde daha barışçıl karşı tarafı kontrol ve verilen talimatları yerine getirmesi yolu kullanılır.

2.5.3. Maddi Güç Kullanma

Polis daha sert bedeni kuvvet kullanarak kendisine direnen ve saldıran karşı tarafa daha etkin güç kullanarak müdahale eder. Bu müdahalenin daha da büyümemesi ve kontrol altına alınabilmesi için karşı tarafın direncini kırarak şekilde orantılı olarak cop ve gaz ile müdahaleye başlanır.

Etkisiz hale getirilen, yakalanan polis birimlerine nakledilecek kişi/kişilere, polis biriminden sağlık kuruluşlarına veya adli mercilere nakledilecek kişilere kelepçe takmaya yetkilidir.

Çocuk Koruma Kanunun 18. maddesi ile Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 19. maddesine göre, “Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz ancak, zorunlu hallerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir”.

Olay yerinde etkisiz hale getirilen, olay yerinde yakalanıp polis birimlerine, sağlık kuruluşlarına ve adli birime sevk edilen kişilerin, direnmesi, saldırıda bulunması, kaçma şüphesi, kendilerinin ve başkalarının hayat bütünlüğünü tehlikeye sokma

durumu, kadın cinayetleri, uyuşturucu, terör ve organize suçlar şüphelileri gibi toplumda infial yaratan suçların faillerinin ellerinin arkadan kelepçelenmesi gerekir.⁸²

Bu hallerin dışında polis birimlerinden, sağlık kuruluşlarına veya adli mercilere sevk edilecek kişilerin gerekli görülmesi halinde ellerinin öncelikle önden kelepçelenmesi tercih edilmelidir.

2.6. Polisin Zor Kullanabileceği Haller

2.6.1. Kanun Hükmünü Yerine Getirme

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 1. maddesine göre, “Polis, *asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve ilgili mevzuatın kendisine verdiği vazifeleri yapar.*”

TCK'nın 24/1. maddesine göre, “*Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez.*” Polisin, zor kullanma yetkilerini bazı durumlarda doğrudan kanundan alarak uygulamaktadır. Bunu yerine getirdiğinde kanundan aldığı emri izni ve imkanı yerine getirir.⁸³ Bu durumda, kanun doğrultusunda zor kullanma yapıldığından cezalandırma uygulanamamaktadır.

2.6.2. Yetkili Mercii Emrini Yerine Getirme

Polisin zor kullanma yetkisinin bir diğer kaynağını ise “emir” oluşturmaktadır. Bunun için emrin yetkili merciler tarafından verilmesi ve emrin yerine getirilmesi zorunlu olmalıdır.⁸⁴ Örneğin, yetkili merci (örneğin hâkim) tarafından verilen yakalama kararına istinaden yakalama yapan polis kişi hürriyeti suçunu işlemiş olmaz. Ancak yakalama kararının yetkili olmayan bir merci (örneğin gardiyan) tarafından verilmişse bunun yerine getirilmesi sonucunda yakalama işlemi yapan polis sorumlu olur.⁸⁵

PVSK'nın 2/1/b. maddesine göre, “*Kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanmasından sorumlu olan polis; amirinden aldığı emri, kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve yönetmelik hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı*

⁸² Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar, 14.

⁸³ M. Onursal Cin, “Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi”, *Dergipark*, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262162> (Erişim 25 Ocak 2021)

⁸⁴ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 51.

⁸⁵ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 51.

emri verene bildirir. Ancak, amir emrinde ısrar eder ve bu emrini yazılı olarak yenilerse, emir yerine getirilir. Bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz. Konusu suç teşkil eden emir hiçbir suretle yerine getirilmez. Yerine getirenler sorumluluktan kurtulamaz.” Bu düzenlemede bir hukuka uygunluk sebebi söz konusudur.

Başka bir önemli husus ise emrin kamu hukukundan kaynaklanması gerektiğidir. Özel hukuktan kaynaklanan emirlerin hukuka uygunluğu yoktur.⁸⁶

2.6.3. Meşru Savunma

Türk Ceza Kanunu’nun 25/1. maddesine göre, *“Gerek kendisine ve gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı o anda hal ve koşullara göre saldırı ile orantılı biçimde defetmek zorunluluğu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez”*.

Kişinin kendisini savunması; bir saldırıyı, kendisine veya başkasına yapılan bir saldırıyı defetmek, ondan kurtulmak için başvurduğu zorunlu tepkidir. Polis de meşru müdafaa şartları var olduğu zaman zor ve silah kullanabilir. Zaten meşru müdafaa polis hariç herkes için bir haktır. Bu hakkı üçüncü şahısların lehine kullanmayı ise PVSK görev olarak polise vermiştir.

Polise gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelmiş, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan haksız bir saldırıyı hal ve koşullara göre orantılı bir biçimde defetmek zorunluluğu ile işlediği fiilden dolayı ceza verilemez.⁸⁷ Bu hakkın kullanılması için belirli şartlar vardır. Bu şartlar saldırıya ilişkin ve savunmaya ilişkin olarak ikiye ayrılır.⁸⁸

2.6.3.1. Saldırıya İlişkin Şartlar

2.6.3.1.1. Mevcut Bir Saldırı Olması

Türk Ceza Kanunu’nun 25/1. maddesinde, gerçekleşen, gerçekleşmesi veya tekrarı muhakkak olan bir saldırıdan söz edilerek mevcut bir saldırının bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Sözle yapılan saldırı ve hayvanların saldırılarına karşı meşru müdafaa olarak kabul edilmez. Ancak hayvan sahibi tarafından saldırıda araç olarak kullanılıyorsa saldırıya karşı meşru müdafaa uygulanır.

⁸⁶ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 55.

⁸⁷ Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar, 14.

⁸⁸ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 62.

Karşılıklı kavgalarda da haksız saldırıya ilk uğrayan kişi meşru savunmadan yararlanabilir. Saldırının kimin başlattığı bilinmeyen veya belirlenmeyen hallerde ise meşru savunmadan söz edilemez. Her iki taraf da haksız tahrikten yararlanır.⁸⁹

2.6.3.1.2 Saldırı Haksız Olması

Saldırının haksız, yani hukuka aykırı olması gerekmektedir. Hukuka uygun olarak yapılan müdahaleye karşı meşru savunmadan söz edilemez. Örneğin suç işleyip kaçan şüphelinin yakalanmasını yapan polis veya vatandaşa karşı şahsın bu yakalamaya yönelik savunması veya saldırması meşru savunma değildir.⁹⁰

2.6.3.1.3. Saldırının Hakka Yönelik Olması

Meşru savunmada bir hakka yönelik olmalıdır. Bu hakkın belli bir hak olması şart değildir. Meşru savunma mülkiyet veya zilyet hakkına karşı yapılan saldırıyı savunmak için uygulanabilir.⁹¹

2.6.3.2. Savunmaya İlişkin Şartlar

2.6.3.2.1. Savunmada Zorunluluk Bulunması

Meşru savunmada savunmanın zorunlu olması gerekmektedir. Saldırının savunma yapılmaksızın başka şekilde bertaraf edilmesi mümkün ise savunmada zorunluluk bulunmadığından dolayı meşru müdafaadan söz edilemez. Savunmada zorunluluk bulunması şartı saldırının başka bir suretle uzaklaştırılamaması gerekmektedir.⁹²

2.6.3.2.2. Savunma ile Saldırı Arasında Orantı Bulunması

Kullanılan araçlar bakımından orantılilik, saldırı nedeniyle zarar gören ile savunma sonrası zarar gören hak arasında orantı şeklinde iki yönlü değerlendirmelidir.

Kullanılan araçlar arasındaki orantılilik saldırıda kullanılan araçlar ile savunmada kullanılan araçların aynı olması gerektiği hususudur. Örneğin elinde kesici

⁸⁹ İdris Erneydan, “Yargıtay Kararları Işığında Meşru Savunmada Sınırın Aşılması”, DergiPark Akademik, 0/3 (Temmuz 2014), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73059>, 138. (Erişim 1 Ocak 2022)

⁹⁰ İdris Erneydan, “Yargıtay Kararları Işığında Meşru Savunmada Sınırın Aşılması”, DergiPark Akademik, 0/3 (Temmuz 2014), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73059>, 139.

⁹¹ ALÇALAR, *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*, 68.

⁹² Mehmet Şahin, “Yasal (Meşru) Savunma”, Tbbdergisi (Erişim 18 Haziran 2021).

delici alet ile saldırılana karşı kesici delici alet ile karşılık verilmesi⁹³ böyle bir durumdur.

Savunmanın saldırı ile orantılı olması gerekliliği ise saldırıyı savacak şekilde savunmanın olmasıdır.

2.6.4. Üçüncü Kişilerin Lehine Meşru Müdafaa

Saldırının meşru müdafaa da bulunan şahsın hakkına yönelik olması şartı yoktur. Saldırı, üçüncü şahıslara yapılıyor da olabilir. Kanun gerek kendisi gerek başkasına yönelik saldırıya karşı savunmanın yapılabileceğinden bahsederek üçüncü kişilerin lehine de meşru müdafaa'nın söz konusu olabileceğini kabul etmiştir.⁹⁴

2.6.5. Zorunluluk Hali

Türk Ceza Kanunu'nun 25/2. maddesine göre, “*Gerek kendisine gerek başkasına ait bir hakka yönelik olup, bilerek neden olmadığı ve başka suretle korunmak olanağı bulunmayan ağır ve muhakkak bir tehlikeden kurtulmak veya başkasını kurtarmak zorunluluğu ile ve tehlikenin ağırlığı ile konu ve kullanılan vasıta arasında orantı bulunmak koşulu ile işlenen fiillerden dolayı faile ceza verilmez.*”

Bu düzenlemeden görüleceği üzere zorunluluk hali, kişinin kendi inisiyatifi dışında gelişen kendisine veya başkasına karşı yapılan tehlikeyi orantılı şekilde savmak olarak tanımlanabilir.

Zorunluluk halinin kabul edilebilir durumda olması için tehlike ve savunmaya ilişkin bazı şartların var olması gerekmektedir.

Devam eden ağır ve muhakkak tehlikenin bulunması, tehlikenin hakka yönelik oluşması ve başkaca bir tehlikeye isteyerek neden olunmaması zorunluluk halinde tehlikeye ilişkin şartlardır.

Tehlikeden kurtulmak için başka bir ihtimalin kalmaması, tehlikenin konusu ve büyüklüğü ile tehlikenin bertaraf edilmesinde kullanılan aracın orantılı olması savunmaya ilişkin şartlardır.⁹⁵

Zorunluluk haline kısa bir örnek verilmesi gerekir ise;

⁹³ Mehmet Şahin, “Yasal (Meşru) Savunma”, Tbbdergisi.

⁹⁴ Sulhi Dönmezer- Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* (İstanbul: Der Yayınları,2019), II/119.

⁹⁵ Meşru Müdafaa (Savunma) ve Zorunluluk Hali Nedir? (TCK 25), <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/mesru-mudafaa-mesru-savunma-nedir.html>, Erişim 01.02.2022.

Sivas ilinde 2006 yılında akşam saatlerinde av tüfeği ile havaya ateş açıldığı ihbarı üzerine bahse yere intikal eden polis memurları, şüpheli şahsı olayda kullandığı tüfeği ile birlikte yakalamış olup, olay yeri incelemesinde ise yerde üç boş kovanın bulunduğu tespit edilmiştir.

Sanığın ifadesinden özetle; evinin önünde bulunan köpeğinin sokak köpeklerinin saldırması sonucu yaralandığı, şahsın köpekleri ayırmak istemesi üzerine sokak köpeklerinin kendisine saldırdığı bu suretle kendisi ve köpeğini korumak için evinde bulunan tüfek ile havaya üç el ateş ettiğini beyan etmiştir.(Şahıs TCK 170/c bendine göre cezalandırılmıştır.)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun olay ile ilgili yapılan itirazlar neticesinde 2013/64 tarih ve sayılı kararı ile sanığın evinin önünde bulunan köpeğine saldırıp yaralanmasına neden olan sokak köpeklerini korkutmak için tüfekle havaya doğru üç el ateş etmesini TCK 25/2 maddesi kapsamında zorunluluk halinin mevcudiyetinin varlığına kanaat getirerek sanığa ceza verilmemesine hükmetmiştir.⁹⁶

⁹⁶ Meşru Müdafaa (Savunma) ve Zorunluluk Hali Nedir? (TCK 25), <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/mesru-mudafaa-mesru-savunma-nedir.html>, Erişim 02.02.2022.

3. Bir Zor Kullanma Şekli Olan Polisin Silah Kullanma Yetkisi

3.1. Silah

3.1.1. Genel Olarak Silah Kavramı

Silah, halk arasında ilk akla gelen ateşli silah olarak tanımlansa da hukuki ve gerçek anlam olarak geniş tanımlar da bulunulabilir. Genel itibari ile tabanca, tüfek vb. bilinmekte meslek grupları ve hukuki olarak tanımlar farklılık göstermektedir. Hukuki anlamda “savunma veya saldırma amacıyla kullanılan araç” olarak tanımlanmıştır.⁹⁷

TCK’nın 6/1/f. maddesine göre, “Silah deyiminden;

1. Ateşli Silahlar,
2. Patlayıcı maddeler,
3. Saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet,
4. Saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler,

Yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeler ... anlaşılır.”

Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik’in 2/b. maddesine göre, silah; “Uzaktan veya yakından canlıları öldürebilen, yaralayan, etkisiz bırakan, canlı organizmaları hasta eden, cansızları parçalayan veya yok eden, ruhsata tabi araç ve aletlerin tümünü” ifade etmektedir.

3.1.1.1. Ateşli Silahlar

Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik’in 2. maddesinde ateşli silahlar “Mermi çekirdeği veya saçma tabir edilen özel şekil ve nitelikteki maddeleri, barut gazı veya bu neviden patlayıcı ve itici güç ile uzak mesafelere kadar atabilen silahlar” olarak tanımlamaktadır.

Bir silahın ateşli silah sayılabilmesi için atış kabiliyetinin ve en az bir fişek atma düzeneğinin olması gerekmektedir. Silah ateşleme tertibatlarından birinin arızalı olması yani silahın mermiyi ateşleme kabiliyetinin olmaması silahı ateşli silah olmasından çıkarmaktadır.⁹⁸

⁹⁷ Türk Dil Kurumu (TDK), Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim 01.01.2022)

⁹⁸ AYHAN Ufuk-DENİZ İbrahim Silah ve Taktik Atış s.16

3.1.1.2. Ateşsiz Silahlar

Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 4. maddesine göre, “Ülke içinde kama, hançer, saldırma, şişli baston, sustalı çakı, pala, kılıç, kasatura, süngü, sivri uçlu ve oluklu bıçaklar, topuz, topuzlu kamçı, boğma teli veya zinciri, muşta ile salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel nitelikteki benzeri aletlerin yapımı yasaktır.” Maddede sayılan aletler, silah olarak kabul edilmiştir.

3.1.1.3. Polisin Silah Taşıma ve Bulundurma Yetkisi

Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 1. maddesine göre, “Memleketin umumi emniyet ve asayiş işlerinden Dahiliye Vekili mesuldür. Dahiliye Vekili bu işleri, kendi kanunları dairesinde hareket eden Emniyet Umum Müdürlüğü ile Umum Jandarma Komutanlığı ve icabında diğer bütün zabıta teşkilatı vasıtası ile ifa ve lüzum halinde Cumhurbaşkanı kararı ile ordu kuvvetlerinden istifade eder”. Bu düzenleme ile ülkenin genel asayişinden İçişleri Bakanının sorumlu olduğu belirtilmiştir.

ETK'nin 3. maddesine göre; “Zabıta teşkilatı: Umumi ve hususi olmak üzere iki kısma ayrıldığı, Umumi zabitanın silahlı bir kuvvet olan polis ve jandarma olduğunu, hususi zabitanın ise umumi zabıta haricinde kalan ve mahsus kanunlarına göre teşekkül edip muayyen vazifeleri gören zabıta kuvvetleridir, yani özel güvenlik elemanlarıdır.

Jandarma ve hususi zabıta teşkilatı kendi kanunlarına ve emniyet teşkilatı bu kanun hükümlerine tabidir.

Jandarma ve hususi zabıta ile emniyet teşkilatının merkezde ve vilayetlerde yekdiğeri ile irtibat, muhabere ve çalışma tarzları Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelik ile tesbit edilir”. Bu düzenleme ile zabitanın tanımlanması yapılarak genel ve özel olarak ikiye ayrılmış, polisin ve jandarmanın genel zabıta olduğu belirtilmiştir.

Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanun'un 7. maddesine göre, “Ateşli silahları ancak... Özel kanunlarına göre taşıma yetkisine sahip bulunanlar... taşıyabilir veya mesken ya da işyerinde bulundurabilir”.

ETK'nin 4. maddesine göre, “Polis, silahlı icra ve inzibat kuvveti olup üniformalı ve sivil olmak üzere iki kısımdır”. Bu düzenleme, polisin, silah taşımalarının ve bulundurmasının hukuki dayanaklarıdır. Polis tüm bu kanunlarda verilen yetkileri

uygun görülen yerde ve zamanda kullanılmaktadır. Silahı kullanma ve taşıma yetkisi polise kişisel olarak değil, ifa ettiği görev sebebiyle verilmiştir⁹⁹

3.1.1.4. Polis Silah Kullanma Yetkisi

Anayasa'nın 17. maddesine göre, *“Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...) veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır”*.

PVSK'nın 16. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre, *“Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir. Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir.”*

Terörle Mücadele Kanunu'nun 20. maddesine göre, *“Terörle Mücadele de görev alan kamu görevlileri, görevlerinden ayrılmış olsalar dahi terör suçluları tarafından kendilerine veya eş ve çocuklarının canına vuku bulan bir taarruzu savmak için silah kullanmaya yetkilidirler.”*

TMK Ek 2. maddesine göre, *“Terör örgütlerine karşı icra edilecek operasyonlarda ‘teslim ol’ emrine itaat edilmemesi veya silah kullanmaya teşebbüs edilmesi halinde kolluk görevlileri, tehlikeyi etkisiz kılacak ölçü ve orantıda, doğrudan ve duraksamadan hedefe karşı silah kullanmaya yetkilidirler.”*

Anlaşılabacağı üzere TMK Ek 2. maddesinde polisin, teslim ol emrine uyulmaması, silahlı direnişe yeltenilmesi ve polisin meşru müdafaa haline düşmesi durumunda görevliler hedefe doğrudan ve duraksamadan ateş edebilme yetkisine sahip olmuşlardır.

⁹⁹ AYHAN Ufuk-DENİZ İbrahim Silah ve Taktik Atış, Polis Akademisi, 2018, s.29

Genel manada silah kullanma yetkisi; direniş, tehlike veya saldırı durumunda önce dur ikazında bulunulması, akabinde uyarı amaçlı havaya ateş açılması, direnişin devam etmesi halinde ve polise doğrudan ateş edilmemesi şartıyla saldırıda bulunanı doğrudan hedef almaksızın ateş edilmelidir. Polise karşı direniş, tehlike ve saldırının boyutu, meşru savunma veya görevin ifası kapsamında verilecek karşılığın derecesini tayin edecektir.¹⁰⁰

3.1.1.5. Polis'in Zor ve Silah Kullanma Kapsamı

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16/6. maddesine göre, *“Polis, kendisine veya başkasına yönelik bir saldırı karşısında, zor kullanmaya ilişkin koşullara bağlı kalmaksızın, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun meşru savunmaya ilişkin hükümleri çerçevesinde savunmada bulunur.*

Polis;

- a) Meşru savunma hakkının kullanılması kapsamında,*
- b) Bedenî kuvvet ve maddî güç kullanarak etkisiz hale getiremediği direniş karşısında, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde,*
- c) Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde,*
- d) Kendisine veya başkalarına, işyerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu halde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotof, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzeri silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde, silah kullanmaya yetkilidir.*

PVSK'nın 16/7. maddesine göre, *“Polis, ... silah kullanmadan önce kişiye duyabileceği şekilde “dur” çağrısında bulunur. Kişinin bu çağrıya uymayarak kaçmaya devam etmesi halinde, önce uyarı amacıyla silahla ateş edilebilir. Buna rağmen kaçmakta ısrar etmesi dolayısıyla ele geçirilmesinin mümkün olmaması halinde ise kişinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde silahla ateş edilebilir.*

Polis, direnişi kırmak ya da yakalamak amacıyla zor veya silah kullanma yetkisini kullanırken, kendisine karşı silahla saldırıya teşebbüs edilmesi halinde, silahla

¹⁰⁰ Ersan ŞEN, Polis'in Silah Kullanma Yetkisi, www.hukukihaber.net/makale/polisin-silah-kullanma-yetkisi-h73540.html (Erişim 03.02.2022)

saldırıya teşebbüs eden kişiye karşı saldırı tehlikesini etkisiz kılacak ölçüde duraksamadan silahla ateş edebilir.”

Polis Çevik Kuvvet Yönetmeliği'nin 4. maddesinde; “*Kanunsuz toplu hareket haline gelen bir toplumsal olayın etkisiz hale getirilmesi veya önlenmesi veya dağıtılması için; toplu hareketin niteliğine veya dağıtma sırasında meydana gelen cebir ve şiddet veya saldırı veya direnişin derecesine ve gereğine göre kademeli şekilde artan ölçüde bedeni kuvvet, maddi güç ve silah kullanılması halini*” olarak tanımlanmıştır.

Bazen zor kullanmanın da zorunluluk olduğu haller gelişebilir bir tehlikenin veya ihlalin ortadan kaldırılması zorunlu ise polis idari işlem yapmaksızın zor kullanılabilir bu da polisin önleme veya bastırma görevi kapsamına girer.¹⁰¹

Polislik mesleği kuvvete dayalı iş ve meslek olması nedeniyle zor kullanma yetkisi verilmiştir. Fakat bu yetkide kanunun belirlemiş olduğu sınırlar çerçevesinde belirlenmiştir.¹⁰²

Polisin görevi sırasında karşılaştığı birçok olayda zor kullanması kaçınılmazdır. Polis kendisi veya üçüncü şahıslara yönelik olan saldırı karşısında meşru savunma hükümleri kapsamında, hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı, yakalama kararı bulunan şahıslar ile suçüstü durumunda şüphelilerin yakalanması sırasında direniş ile karşılaştığında bu direnişi kırarak ölçüde zor ve silah kullanır.¹⁰³

Ülkemizde polisin silah kullanması gerekli olduğu durumlarda silahını kullanmaması, silahının kullanması gerekli olmadığı durumlarda silahını kullanması hukuk kurallarının az bilinmesinin yanında pratikte uygulamanın güç olmasından kaynaklanmaktadır. Buna karşın polisin kanunlar tarafından kendisine tanınan yetkileri gerektiği yerde dikkatli ve maksadını aşmadan; yalnız saldırıya maruz kalanın değil saldırıda bulunanın da haklarını gözeterek silahını kullanmalıdır.¹⁰⁴

¹⁰¹ ESEN Erol, Güvenlik Teşkilatında Suçlu Taşıma, Yakın Savunma Teknikleri, (Ankara, Doğu Matbaacılık,1997) s.7

¹⁰² SÖNMEZ Nevzat, Emniyet Teşkilatı ve Polis Meslek Hukuku ile Polisin Görev ve Yetkileri, (Seçkin Yayınları, 2005) s.376-377

¹⁰³ Duran KARTAL, Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010), s 49.

¹⁰⁴ Ersan ŞEN, Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, www.hukukihaber.net/polisin-zor-ve-silah-kullanma-yetkisi-makale,2579.html (Erişim 01.02.2022)

3.1.2. Polisin Silah Kullanabileceği Haller

3.1.2.1. Genel olarak

Polisin önleme görevinin yanı sıra koruma ve yardım görevlerinin de bulunduğu kanunlarda belirtilmektedir. Şahısların hak ve hürriyetlerine müdahale gerektirmeyen durumlarda polisin görevinin kanunlarla sabitlemesine gerek duyulmamaktadır. Ancak kişilerin temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması gerektiğinde, bu durum kanunların belirlediği usul ve esaslara dayanmalıdır. Aksi durumda keyfi uygulamalar doğacaktır.¹⁰⁵

Bu doğrultuda şahısların temel hak ve hürriyetlerini kısıtlayabilen ve hatta yaşam hakkını elinden alabilen polisin silah kullanması ile ilgili haller PVSK'nın 16. maddesinde ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir.

3.1.2.2. PVSK'ya Göre Silah Kullanma Gerektiren Haller

Polisin silah kullanması, zor kullanma türlerinin en son aşamasıdır.

PVSK'nın 16. maddesinin polise silah kullanma yetkisi verdiğini belirtmiştik. Ancak bu maddede meşru müdafaa anından silah kullanma ve kanun hükmünün icrası sırasında silah kullanma olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bu iki durum hukuka uygunluğu ve temelde benzer olmalarına rağmen oluşma şartları ve sonuçları bakımından birbirinden ayrılırlar.

3.1.2.2.1. PVSK'nın 16/6/a. Maddesine Göre Silah Kullanma

Meşru müdafaa sadece polis için değil her insan için geçerli olan ve yaşama hakkı içerisinde tanımlanabilecek bir olgudur. PVSK'nın 16. maddesinde bildirilen meşru müdafaa hali polis için yetki veya görev olmaktan çok bir haktır. Ancak başkaca şahısların meşru müdafaa hali mevzu bahis olduğunda ise aynı madde polise sorumluluk ve görev yüklemektedir.

PVSK'nın 16. maddesinin çeşitli bentlerinde polise, görevi gereği kanun emrinin yerine getirilmesi sınırları belirlenmiş bir şekilde silah kullanma yetkisi vermektedir. Burada dikkat edilecek husus ise belirtilen bentlerdeki şartların oluşmasına karşın silahını kullanmayan polisin görevi ihmal suçu işlemiş sayılacağıdır.¹⁰⁶

¹⁰⁵ HAFIZOĞULLARI, İnsan Hakları Polis Görevi ve Yetkisi, s.57-571

¹⁰⁶ HAFIZOĞULLARI, Zeki, Polisin Zor Kullanma Görev ve Yetkisi, s.18, İnsan Hakları Dergisi, Kasım 1995, s 566.

3.1.2.2.2. PVSK'nın 16/6/b. Maddesine Göre Silah Kullanma

Polis, bedeni kuvvet ve maddi güç ile etkisiz hale getiremediği direniş karşısında direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde silah kullanmaya yetkilidir. Burada dikkat edilmesi gereken husus polisin, silah kullanmayı bedeni kuvvet ve maddi gücü ile etkisiz hale getiremediği direnişi kırmak için silahını kullanmasını en son seçenek olarak göstermekte ve silah kullanımındaki sınırın da direnişi kıracak ölçüde, hayati yaralanmalara sebebiyet vermeyecek hususta yapılması gerektiğidir.

3.1.2.2.3. PVSK'nın 16/6/c. Maddesine Göre Silah Kullanma

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16/c. maddesine göre “*Hakkında tutuklama, gözaltına alma, zorla getirme kararı veya yakalama emri verilmiş olan kişilerin ya da suçüstü halinde şüphelinin yakalanmasını sağlamak amacıyla ve sağlayacak ölçüde*” silah kullanabilir.

Söz konusu madde kapsamında suçüstü halinde yakalanan şüphelinin kaçma çabası içerisinde bulunması halinde şüpheli etkisiz kılacak derecede silah kullanılabilir. Ancak hukuka uygunluğu sebebiyle kaçan şüpheliye başka maddi araçlarla yakalanamayacak durumda olması ve ihtarlara uymuyor olması gerekmektedir. Bu aşamada silah kullanmanın hayati noktalarına hedef almadan, yaralayacak derecede silah kullanmak esas olmalıdır.¹⁰⁷

Maddenin düzenlemeden önceki halinde kaçan şüpheliyi yakalamak için silah kullanma durumu şüphelinin işlediği suçun ağır ceza gerektiren bir suç olması gerekirdi.¹⁰⁸ Bu husus düzenleme ile değiştirilerek her türlü suça karşı uygulanabilecek başkaca tedbir kalmadığı takdirde polise silah kullanma yetkisi verilmiştir.

3.1.2.2.4. PVSK'nın 16/6/d. Maddesine Göre Silah Kullanma

Polis, kendisine veya başkalarına, işyerlerine, konutlara, kamu binalarına, okullara, yurtlara, ibadethanelere, araçlara ve kişilerin tek tek veya toplu halde bulunduğu açık veya kapalı alanlara molotof, patlayıcı, yanıcı, yakıcı, boğucu, yaralayıcı ve benzeri silahlarla saldıran veya saldırıya teşebbüs edenlere karşı, saldırıyı etkisiz

¹⁰⁷ M. Bedri Eryılmaz, Ayhan Bozlak, Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi, TBB Dergisi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-83-532> (Erişim 2 Ocak 2022)

¹⁰⁸ Centel-Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.118

kılmak amacıyla ve etkisiz kılacak ölçüde” silah kullanmaya yetkilidir (PVSK m.16/6/d).

3.1.3. Polisin Silah Kullanma Aşamaları

Polisin silah kullanması üç aşamadan oluşmaktadır.

3.1.3.1. Birinci aşama

Müdahale öncesi polisin mevcut varlığı hissettirerek otoriter tavır sergilemesi ile daha vahim olayların önlenmesinde ilk adım karşı tarafa görevlinin kendisini sözlü olarak tanıtmayı, kimliğini göstermesi karşı tarafın yapmasını istediği taleplerini duyabilecek bir şekilde sözlü beyan etmelidir. Silah kullanmadan önce dur ihtarında bulunması ikaza uyulmaması durumunda eline silaha uzatarak silahın kabzasını kavraması gerekmektedir¹⁰⁹.

3.1.3.2. İkinci Aşama

Polisin talimat ve ikazlarına uymayarak eylemlerine devam etmeleri halinde daha otoriter ve yüksek bir ses ile dur hareket etme, olduğun yerde kal şeklinde bağırarak silahını kılıfından çıkarması hareketin devam etmesi halinde silahını dolduruş yapması ve güvenli bir şekilde uyarı atışı yapması silah kullanma aşamasında ikinci kısımdır¹¹⁰.

3.1.3.3. Üçüncü ve Son Aşama

Bu kadar ikazdan sonra eylemini sürdürmede ısrarcı olması ve kaçması durumunda ele geçirilmesi mümkün olmaması durumunda kişinin yakalanmasını sağlamak maksadıyla kişiyi etkisiz hale getirebilecek ölçüde silahla ateş edilebilir.¹¹¹

Ölümcül güç kullanmaya yönelenlere sözlü talimat verme, ihtar etme ve sonuçlarını bildirme zor ve silah kullanmanın ilk aşamasını oluşturur.¹¹²

3.1.4. Zor ve Silah Kullanmada Sınırın Aşılması

Hukuka uygunluk sebeplerin sınırın aşılması, heyecan nedeniyle, kasten ve taksirle olmak üzere üç şekilde gerçekleşebilir. Nitekim Türk ceza hukuku doktrininde de bu durum, sınırın mücbir sebeple aşılması, sınırın kasten aşılması ve sınırın taksirle aşılması şeklinde ifade edilmektedir.¹¹³

¹⁰⁹ Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar s.18

¹¹⁰ Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar s.18

¹¹¹ Ayhan Ufuk-Deniz İbrahim Silah ve Taktik Atış s.38-39

¹¹² Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar s.18

¹¹³ Demirbaş, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, (Ankara: Seçkin Yayıncılık,2021) s.303

Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevi yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır (TCK m.245).

Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlileri, mevzuat gereğince zor kullanmaya yetkili olanlardır.

Suçun oluşabilmesi için, zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini gerektirdiği ölçü dışında kuvvet kullanması ve bunu görevini yaptığı sırada işlemesi gereklidir. Kullanılan zorun, görevin gerektirdiği ölçü içinde olması hukuka uygunluk sebebidir. Bu ölçünün dışına çıkılırsa zor kullanan hakkında kasten yaralama suçuyla ilgili maddelere göre işlem yapılacaktır.¹¹⁴

3.1.5. Zor ve Silah Kullanımında Sınırın Aşılmasında Yargı Süreçleri

1-) Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 27.03.2019 tarihli 2018/5122 esas numaralı ve 2019/1894 numaralı kararı ile yeri ve tarihi belirtilmeyen olayda devriye hizmeti yürüten iki polis memuru, durumundan şüphe ederek durdurdukları bir şahsın kimlik ve GBT sorgusunu yapmak istemişlerdir. Şahıs herhangi bir zorluk çıkarmadan kendisinden istenen kimlik belgesini ibraz etmiştir. Yapılan sorgulama sonucundan şahsın firari konumunda olduğu anlaşılması üzerine koşarak kaçmaya başlayan şahsın yakalanmasına yönelik polis memurları da peşinden koşmaya başlamışlardır.

Bir müddet süren kovalamaca sonrasında polis memurları, kaçan şahsa yönelik dur ihtarından bulunmuş, şahsın halen kaçmaya devam etmesi havaya ateş etmişlerdir. Şahsın durmaması üzerine sanık polis memuru, silahını şahsa bacak bölgesine doğru nişan alarak bir el etmiştir. Açılan bu ateş neticesinde firari şahıs, sağ kalçasından hayati tehlike oluşturmayacak şekilde yaralanmış olup; şahsın koşma hızı fark edilir bir biçimde yavaşlamıştır. Ancak bu yavaşlamaya rağmen sanık memurun yaptığı ikinci bir atış sonucunda firari şahıs, sırt bölgesinden yara almış ve omurga kırığı ile birlikte iç organ delinmeleri sebebiyle ölmüştür.

Olay ile ilgili yapılan soruşturma kapsamında yerel mahkeme görülen duruşma neticesinde sanık polis memurunun, icra ettiği görevi ile ilgili olarak nitelik ve zorunluluğu bulunmamasına rağmen dosya kapsamında öldürme kastıyla hareket etmediği maktulün görevli polisler için yönelik silahlı veya silahsız olarak meşru

¹¹⁴ Erol, Haydar, Gerekeçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu, (Ankara:Yayın Matbaacılık:2005), s. 1214-1216

savunmayı gerektirebilecek herhangi bir eylemin bulunmadığı, kaçan maktulün yakalanmasına yönelik başkaca tedbirler alarak etkisiz kılınabilmesi mümkün olduğu halde silah ile durdurmanın tercih edildiği, bu amaçla sanık tarafından yapılan ilk atış neticesinde maktulün yaralandığı ve kaçamayacak duruma gelmesine rağmen ikinci bir atış yapılarak ölümüne sebep olunmasından ötürü, sanık polis memuru hakkında TCK'nın 87/4 maddesinde belirtilen “*Kasten yaralama sonucunda ölüm meydana gelmişse, on iki yıldan on sekiz yıla kadar hapis cezası hükmolunur.*” ile sanık polis memuru hakkında kasten yaralama suçundan mahkumiyet kararı verilmiştir.

Yargıtay 1. Ceza Dairesi sanık tarafından yapılan itiraza istinaden bahse konu olay ile ilgili sanık ifadesi, tanık ifadesi ve deliller üzerindeki çalışmaları neticesinde, sanığın maktulü öldürmesinin taksirle öldürme suçu kapsamında olduğu, sanık vekilinin müvekkilinin en üst sınırdan aldığı ceza itirazı ile TCK'nın 50/4 maddesinin uygulanması gerektiği görüşünün temyiz itirazının reddedilerek sanık şahıs hakkında TCK'nın 87/4-2 maddesine istinaden cezalandırılmasının bozularak sanık hakkında taksirle ölüme neden olma suçundan mahkumiyetine oy çokluğu ile karar verilmiştir.¹¹⁵

Görüldüğü üzere Yargıtay 1. Ceza Dairesi, temyiz istemiyle yapılan başvurunun incelenmesi sonucunda sanık polis memurunun işlemiş olduğu eylemi, maktulü öldürme kastıyla işlemediği, asıl amacının aranma kaydı bulunan maktulün yakalanması olduğu, ancak sanığın maktule yönelik öngörülebilir ihtimal neticesinde öldürmesi nedeniyle, yerel mahkemenin vermiş olduğu kasten yaralama sonucunda ölümün meydana geldiği hükmünü bozmuş ve sanığın lehine karar vererek taksirle öldürme suçu kapsamında mahkumiyetine karar vermiştir.

2-) Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 16.04.2015 tarihli 2014/1944 esas numaralı ve 2015/2401 numaralı kararı ile Muğla ili Milas ilçesi Gümüş Mahallesi'nde bulunan tek katlı evden ateşli silah ile etrafa ateş açıldığı ihbarı ile olay yerine intikal eden polis memurları, bahse konu ikametın bahçe kapısından içeri girerek evin kapısını çalmışlardır. Kapıyı açan ev sahibine, ateş edip etmediğini ve silahının olup olmadığını sormuşlardır. Ev sahibi erkek şahsın ısrarla ateş etmediğini ve sadece havalı tabancasının olduğu beyan etmesi üzerine, polis memurlarının evde arama yapacaklarının bildirmesi üzerine şahıs, evde felçli ve bakıma muhtaç eşinin

¹¹⁵ Yargıtay, 1. Ceza Dairesi, T. 27.03.2019, E. 2018/5122, K. 2019/1894, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

bulunduğunu, havalı tabancasını faturası ile birlikte evden getireceğini bildirmiştir. Polis ekibinin ısrarı ile şahıs, etrafa ateşli silah ile etrafa ateş ettiğinin kabul ederek silahı teslim etmek üzere kapıdaki polis memurlarına getirmeyi kabul etmiştir.

Ev sahibi şahıs, evin içerisine girip tekrar kapıya yöneldiği anda kapıda bekleyen polis memurlarından birine nişan alarak üç el ateş ettiği ve mermilerin göğüs bölgesine isabet ettiği polis memuru ağır yaralanarak hastaneye kaldırılmıştır.

Devam eden süreçte, olay yerine takviye polis ekiplerinin gönderilmesi için telsiz anonsu yapılmış ve bunun üzerine çok sayıda ekip bahse konu ikamet çevresine intikal etmiştir. Takviye olarak gelen Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ne bağlı bir ekip içerisinde bulunan iki polis memurundan biri, ekip otosunda bulunan MP5 makinalı tabancayı alarak atışa hazır konumda ikamet duvarında pozisyon almıştır. Bu süre zarfında ev sahibi şahsın elindeki silahı bırakması ve teslim olması yönünde sürekli ve yüksek sesli ikazlar yapılmıştır. Şahsın, ikazlara uymaması, silahını elinden bırakmaması ve bahçe duvarının arkasında pozisyon almış polis ekiplerine bir el ateş açmıştır. Bulunduğu noktadan ev sahibi şahsı gören ve elinde MP5 makineli tabanca bulunan polis memurunun şahsa doğru açtığı bir el ateş sonucunda ev sahibi şahıs sağ omuz bölgesinden yara alarak ölmüştür.

Olay ile ilgili başlatılan soruşturma kapsamında yerel mahkemede görülen dava sonucunda maktulün ölümüne sebep olan mermiyi ateşleyen polis memuru hakkında, kastın aşılması suretiyle öldürme suçundan mahkumiyet kararı verilmiştir.

Sanık polis memurunun vekilince verilen mahkumiyet kararının bozulması talebiyle yapılan itiraz başvurusunu inceleyen Yargıtay 1. Ceza Dairesi, olay ile ilgili sanık ve tanık ifadeleri, görüntü kayıtları, kriminal raporlarını inceleyerek, maktulün olayın bütününde sergilediği saldırgan davranışları, görevli polis memurunu yakın mesafeden vurarak ağır yaralaması, sanığın evde olduğunu beyan ettiği felçli eşinin bulunması ve kadının akıbetinin bilinmeyişi, maktulün uyarı ve ikazlara riayet etmeyerek sanık ve meslektaşlarına karşı ateş açarak saldırgan tutumunu sürdürmesi göz önündü bulundurularak; sanık polis memurunun, maktulün silahlı saldırılarına karşı kendisini ve meslektaşlarını koruma amacıyla ateş ettiği, maktulün silahlı saldırısının devam etmesi ve atışlarının tekrarlanacağı düşünülmesi, şahsın başka türlü derdest edilmesinin ve saldırının sonlandırması imkanını bulunmaması hali ile mevcut koşullarda saldırı ile orantılı bir şekilde silah kullanıldığı anlaşılmaması üzerine, mevcut eylemin TCK'nın 25/1. maddesine uygun olarak ve meşru müdafaa sınırları dahilinde

yaptığının kanaati ile CMK'nın 223/2-d maddesini istinaden beraatine karar verilmiştir.¹¹⁶

Bu olayda yerel mahkeme tarafından sanığa kastın aşılması suretiyle öldürme suçundan mahkumiyet verilmiş, Yargıtay sanığın mevcut eyleminin meşru müdafaa sınırları dahilinde kabul görerek sanığın beraatine karar vermiştir. İkamet içerisindeki felçli bir şahsın bulunması, maktulün tüm ikazlara rağmen sanığa ve görevli memurlara karşı saldırısının devam etmesi, sanığın meşru müdafaa kapsamında karşılık vererek saldırıyı bertaraf etmesi Yargıtay'ın vermiş olduğu kararın yerinde karar olduğu anlaşılmaktadır.

3-) Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.03.2005 tarihli 2004/219 esas numaralı ve 2005/35 numaralı kararı ile İstanbul Emniyet Müdürlüğü Beyoğlu Kasımpaşa Karakol Amirliği'nde görevli üç polis memuru 10.10.2001 günü saat 19:00'da görevleri bittiğinden sivil kıyafetleri ile birlikte karakoldan ayrılmış ve sonrasında lokantada yemek yiyip alkol kullanarak maç izlemişler ve 02:00 sıralarında eve gitmek üzere birlikte yaya olarak yola çıkmışlardır.

Saat 03:20 sıralarında aynı gece önceki saatlerde gasp ve ızzar suçları ile polis otosuna saldırı yaptıkları gerekçesiyle aranan iki şahıs ve yanlarında bulunan üç şahıs ile karşılaşmışlardır. Haklarında aranma kararı bulunan ve kendileri de alkollü olan iki şahıs, alkolün verdiği cesaretle polis memurlarına ilk olarak sözlü sataşmış, akabinde fiili saldırıya geçmişlerdir. Polis memurlarının da karşı grupta bulunan ve arandıklarını bildikleri şahısları yakalamak için fiile geçtiklerinde grup üyelerinin ellerinde bulunan bira şişelerini kırarak polis memurlarına saldırmışlardır.

Yaşanan boğuşma esnasında polis memurlarından birinin silahında takılı bulunan şarjörünün yere düşmüş, bunu gören diğer polis memurunun arkadaşının silahını düşürdüğünün zannederek beylik silahıyla havaya ateş açmıştır.

Açılan ateş karşısında duraksayan aranan şahıslar ve arkadaşlarından aranan bir şahıs, grup arasından koşarak sokak arasına doğru kaçmaya başlamıştır. Bunun üzerine sanık polis memuru maktul şahsın arkasından, kaçmaması için sözlü uyarıda bulunarak iki kez havaya, bir kez de maktule doğru ateş etmiştir. Şahsa yönelik açılan ateş

¹¹⁶ Yargıtay, 1. Ceza Dairesi, T. 16.04.2015, E. 2014/1944, K. 2015/2401, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

sonucunda sanık polis memurunun silahından çıkan çekirdek maktulün sırtına isabet etmiş ve iç organ delinmesi sebebiyle şahıs ölmüştür.

Olay ile ilgili başlatılan soruşturma kapsamında Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava neticesinde sanık polis memuru “*kasten adam öldürme*” suçundan cezalandırılmıştır.

Kararla ilgili Yargıtay'a yapılan itiraz neticesinde söz konusu sanığın, PVSK'nın ek madde 4'te bahsedilen “*Polis, görevli bulunduğu mülki sınırlar içinde, hizmet branşı, yeri ve zamanına bakılmaksızın, bir suçla karşılaştığında suça el koymak, önlemek, sanık ve suç delillerini tesbit, muhafaza ve yetkili zabıtaya teslim etmekle görevli ve yetkilidir*” ifadesi ile sanık ve arkadaşlarının aranmakta olduğunu bildikleri şahısları yakalamak amacıyla fiiliyatta bulunmalarının yasaya uygun olduğu belirlenmiştir.

Sanığın dur ihtarı ve uyarı ateşine karşın kaçmaya devam eden maktulün peşinden koşması ve karanlığın etkisi ile izini kaybettirmeye çalışan şahsı öldürme niyetiyle ateş edip etmediğinin net olmadığından, şüpheden sanığın lehine yorumlanması ile eylemin kasten adam öldürmek yerine TCK'nın 452/1 (TCK 88) maddesine istinaden kastın aşılması suretiyle adam öldürme suçundan hüküm giymesine karar vermiştir.¹¹⁷

Yaşanan bu olay da yerel mahkeme sanık hakkında kasten adam öldürme suçundan cezalandırılmasına karar vermişse de Yargıtay PVSK'nın 4. Maddesi kapsamında polisin mülki sınırları içerisinde hizmet branşı, yeri ve zamana bakılmaksızın görevlidir hükmü doğrultusunda ve sanığın dur ihtarına uymayarak zor kullanma aşamalarının uygulandığı kanaatine varılarak sanığın kasten adam öldürmek suçundan değil de kastın aşılması suretiyle adam öldürme suçundan hüküm vermiştir.

4-) Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 31.03.2009 tarihli 2008/201 esas numaralı ve 2009/81 numaralı kararı ile 06.09.2005 tarihinde Siirt ili merkezinde meydana gelen olayda, Siirt Özel Harekat Tabur Komutanlığı'nda görevli uzman çavuş ve beraberinde iki erin, evrak konusu gereği İl Jandarma Alay Komutanlığı'na Landrover marka resmi araç ile seyir halinde olduğu sırada, önde ilerleyen minibüsün aniden durması sebebiyle aracı durdurmak zorunda kalmışlardır.

¹¹⁷ Yargıtay, Ceza Genel Kurulu, T. 22.03.2005, E. 2004/219, K. 2005/35, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

Bu esnada il merkezinde PKK terör örgütüne lehine sloganlar atarak yasadışı eylem yapan 150-200 kişilik yüzleri ve başları poşu ile kapalı olan grubun dağıtılmasına yönelik polis unsurları tarafından dağıtılmaya çalışılmaktadır.

Askeri aracın durmasıyla aracın sol tarafından kamu ve özel binalar ile araçlara taş ve sopalarla saldırı halindeki grup, askeri aracı fark etmiş ve araca doğru sloganlar atarak saldırıya geçmişlerdir.

Sanık uzman çavuş, atılan taşlardan dolayı kırılan araç camından gruba doğru eylemlerine son vermeleri yönünde ikaz etmesine karşın bahse konu grup, saldırının dozunu artırarak aracı sallamaya, araca taş atmak suretiyle tüm camlarının kırıldığı, şoför mahallinde bulunan sanık uzman çavuşu araçtan dışarıya çıkarmaya çalışmışlardır.

Yaklaşık olarak 10-12 dakika süren eylemin sonucunda sanık uzman çavuş, grubun eyleme son vermesi adına “ateş edeceği” uyarısı yapmış, buna rağmen şahıslar fiillerine son vermemiş, bunun üzerine sanık, kendi adına zimmetli olan ve araç içerisinde emniyet mandalı açık konumda bulunan 9 mm çapında MP-5 makineli tabancanın mandalını tek atış veya seri atış olup olmadığını bilmediği şekilde emniyetini kapatarak, atılan taşlardan dolayı kırılmış olan sol ön camdan sol eli ile havaya doğrultarak sağ eli ile tetiğe tek darbe şeklinde basmak suretiyle ateş açtığı, tetiğe bir kez basmasına karşın silahın seri atış yapmış, bunun üzerine öndeki araç ilerleyerek yol açılmış; ayrıca grupta bir gerileme olmuştur. Bu sayede sanık, kullanmakta olduğu askeri aracı hareket ettirerek olay mahallinden uzaklaşmışlardır.

Bu sırada eylemci grup içerisinde bulunan bir şahsın, sağ şakak bölgesinden aldığı ateşli silah yaralanması neticesinde beyin kanaması ve kan kaybı sonucunda öldüğü belirlenmiştir.

Olay ile ilgili başlatılan soruşturma kapsamında emniyet kayıtlarına göre, olay günü il merkezinde saat 13:30 sıralarında 150-200 kişilik bir grubun toplanarak yasadışı şekilde basın açıklaması yapıldığı, basın açıklamasının ardından grup içerisinde terör örgütü PKK ve PKK elebaşı Abdullah ÖCALAN lehine sloganlar atılmaya başlandığı, polis ekiplerinin dağılmaları konusunda ikazlarına karşın grubun polis ekiplerine, kamu binalarına ve mahalde bulunan araçlara taş ve sopalarla saldırdıkları polisin grubu dağıtmaya yönelik eylemleri sonucunda 37 kişinin gözaltına alındığı ve bunlardan 7’sinin tutuklandığı anlaşılmıştır.

Bahse konu araç ile ilgili yapılan incelemelerde, araç camlarının tamamının kırıldığı, aracın dış yüzeyinde çok sayıda ezik, göçük ve çiziklerin bulunduğu, atılan

taşlardan dört adetinin ve 7 adet 9 mm çapında boş kovan ile 2 adet deforme olmuş 9 mm çapında mermi çekirdeği araç içerisinde olduğu görülmüştür.

Olay sırasında araç içerisinde bulunan iki er ile sanık uzman çavuşun, vücutlarının çeşitli bölgelerinde yaralanmalar olduğu alınan doktor raporunda belirtilmiştir.

Konu ile ilgili olarak yerel mahkemenin, sanığın yasal savunma hakkında olay sırasında makul görülebilecek heyecan, korku veya telaş ile aştığını kabul etmek ile birlikte CMK'nın 223. maddesinin 3.fıkrasının c bendine göre ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından yapılan çalışmalarda, yerel mahkemenin verdiği kararda isabetsizlik olmadığının oy çokluğu ile karar verilmişse de karşıt oy kullanan kurul üyeleri, *“saldırı ile savunmanın arasında oran bulunması”* ilkesi dahilinde sanığın kendisine ve yanında bulunan iki askerin vücut bütünlüğüne karşın saldırıda bulunan grup üyelerini yaralama amacıyla şahısların ayaklarına doğru ateş ederek dağıtma imkanı var iken kalabalığa doğru ve hedef gözetmeksizin makineli tabanca ile rastgele ateş etmesi ile maktulü başından vurması sebebiyle *“yapılan itirazın kabulü ile sanığın yasal savunma sınırını taksirle aşması nedeniyle TCK'nın 27/1 maddesine istinaden ceza verilmesi gerektiği”* düşüncesi ile oy kullanmışlardır.¹¹⁸

Bu olayda sanığın içerisinde bulunduğu korku ve heyecan halini göz önünde bulundurarak ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilmiş ise de Yargıtay saldırı ve savunma arasında oran bulunması ilkesi dahilinde ve saldırganların etkisiz hale getirilmesinde ayaklarına doğru ateş edilmesi imkanı ver iken hedef gözetmeksizin grubun üzerine rastgele ateş edilmesi sebebiyle yerel mahkemenin vermiş olduğu kararı bozarak savunma sınırının taksirle aşılması suçundan hüküm vermiştir.

5-) Anayasa Mahkemesi 16.06.2016 tarihli 2014/1278 başvuru nolu bireysel başvurusu ile ilgili kararı ile Balıkesir ilinde 27.08.2006 günü akşam saatlerinde Balıkesir Emniyet Müdürlüğü trafik Şube Müdürlüğü emrinde görevli iki polis memuru rutin trafik kontrolleri yapmaktadır. Bu sırada bir aracın yolda kontrolsüz bir biçimde kendilerine doğru gelmekte olduğunu görmüşler ve araç sürücüsünün alkollü olabileceği şüphesi ile güvenli bir şekilde durdurmuşlardır. Araç içerisinde iki şahsın olduğu

¹¹⁸ Yargıtay, Ceza Genel Kurulu, T. 31.03.2009, E. 2008/201, K. 2009/81, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

görölmüş, alkolmetre aracılığıyla yapılan alkol kontrolünde sürücünün 159 promil alkollü olduğu tespit edilmiştir. Polis memurlarının araç belgeleri üzerinden yaptığı kontroller de ise aracın, trafik muayenesinin ve trafik sigorta poliçesinin de bulunmadığı anlaşıldığından memurlar tarafından sürücüye alkollü araç kullanmaktan cezai işlem, araca da bağlanma işlemi yapılacağıının belirtilmesi üzerine; sürücü şahıs araçta bulunan yolcu şahsa durumu anlatacağıı bahanesiyle araca binerek olay yerinden kaçmaya başlamıştır.

Aracın kaçması üzerine polis memurları ekip otosuna binerek takip etmeye başlamışlardır. Takip esnasında alkollü şahıs, trafik kurallarını ihlal ederek aracını tehlikeli şekilde kullanmış, birçok kez kırmızı ışıhta geçmiş ve hatalı sollamalar yapmıştır. Polis memurlarının aracın durdurulması için yaptığı sesli uyarı ve ikazlarına uymamış, bunun üzerine polis memurları iki kez havaya açmışlardır.

Alkollü sürücünün aracının durdurmuyarak kaçmaya devam etmesi üzerine, ekip otosunun araca sağ arka çapraz kısmından yaklaştığı sırada, ekip aracının ön yolcu kısmında oturan sanık polis memuru tarafından, kaçan aracın sağ arka lastiğine nişan almak suretiyle toplamda on üç el atış yapılmış olup, atılan mermilerden on bir adeti aracın arka tampon kısmına isabet etmiş, bir mermi sağ ön yolcu camında girip ön camı patlatarak çıkış yapmış, bir mermi ise sağ arka kelebek camı olarak tabir edilen alandan araca giriş yapmış ve alkollü sürücünün oturduğu koltuğun sağ üst kısmını da delerek maktulün sırt kısmına saplanmıştır. Maktul, aldığı mermi yarasının meydana getirdiğı akciğer ve kalp yaralanması sebebiyle olay yerinde ölmüştür.

Olay ile ilgili olarak başlatılan soruşturma sonrasında yerel mahkemede görölen davada incelenen sanık ve tanık ifadeleri, olay yeri inceleme tutanağı, kriminal raporu neticesinde sanık polis memuru hakkında olası kast ile bir kişiyi öldürmek suçundan mahkumiyet cezası verilmiştir.

Konu ile ilgili olarak maktulün kızı tarafından sanığın hak ettiğıı cezayı almadığıı, adil yargılamanın yapılmaması nedeniyle yaşam hakkı ile adil yargılanma hakkında ihlal edildiğıı iddiası ile Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuru neticesinde kurul üyeleri tarafından oy çokluğuyla sanık polis memurunun, vuku bulan eylemi sınırın kast olmaksızın aşılması sonucu ölüme sebebiyet verdiğinden taksirle adam öldürmek suçundan hüküm giymesi gerektiğıı, bu suretle suçun işlenme şekli, suçun işlenirken kullanılan araçlar, suçun yer ve zamanı, suça konu olayın önem ve değeri, suçtan doğan zarar ve tehlikenin oranı, suçun kusura dayanma oranı, failin asıl kastı ve amacı

düşünüldüğünde üç yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, TCK'nın 27/1 maddesine istinaden 1/3 oranında indirim yapılarak iki yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına, sanığın olay sonrası ve yargılama süresince davranışları ve pişmanlık duyduğuna kanaat getirilerek TCK'nın 62/1 maddesine istinaden cezasında 1/6 oranında indirim yapılarak bir yıl sekiz ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, sanığın tekrar suç işlemeyeceği yönünde oluşan genel kanı doğrultusunda ve TCK'nın 51/1 maddesine istinaden kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezasının ertelenmesine karar verilmiştir.¹¹⁹

Bu olayımız da sanık polis memuru, alkollü bir şekilde araç kullanan maktulün trafik kurallarını ihlal ederek süratli ve tehlikeli bir şekilde araç kullanarak kendisinin ve diğer vatandaşların can ve mal güvenliğini tehlikeye atması sebebiyle, maktul tarafından kullanılan aracı durdurulabilmek amacıyla takip ederek sesli ikazlarda bulunmuştur. Ancak maktun durmaması üzerine sanık, silahını kullanarak aracı hareketten men edebilmek için lastiklerine ateş etmiştir. Hareket halinde bulunan ekip otosundan yine hareket halinde bulunan bir araca olayın heyecanı ve endişesi içerisinde yapılan on üç (13) atıştan yalnızca iki (2) merminin araca isabet etmesinde sanığın asıl kastının maktulü öldürmek olmadığı kanaatine varılmış olup; yerel mahkemenin sanık hakkında vermiş olduğu olası kast ile bir kişiyi öldürmek suçundan mahkumiyet kararını oy birliği ile bozarak; taksirle adam öldürmek suçundan cezalandırılmasına ve iyi hal indirimleri uygulayarak kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezasının ertelenmesine oy birliği ile karar vermiştir.

6-) Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 05.12.2018 tarihli 2018/5080 esas numaralı ve 2018/5178 numaralı kararı ile Muğla ilinde 13 Mayıs 2010 tarihinde karşıt siyasi görüşlü iki grup arasında başlayan tartışmanın taş ve sopaların kullanıldığı kavgaya dönüşmesi üzerine çevik kuvvet polisleri olay mahalline sevk edilmiş, yapılan müdahale sonrasında taraflar ayrılarak gruplar dağıtılmışlardır. Aynı konu ile ilgili olarak bazı öğrencilerin şikayetçi olmaları üzerine gruplardan bir kısım şahısların ifadelerinin alınması için polis merkezine götürülmüştür. Öğrencilerin gözaltına alınması haberinin yayılması ile gruplar daha kalabalık halde il merkezinde toplandıklarından sanık polis memurunun da arasında bulunduğu tüm polis memurları göreve çağırılmışlardır. Gruplar arasında birkaç saat boyunca ara ara kavga ve arbedelerin yaşanmasının ardından saat 02:30 sıralarında maktulün de aralarında bulunduğu kalabalık grubun cadde üzerinde topluca

¹¹⁹ Anayasa Mahkemesi, T. 16.06.2016 2014/1278 nolu başvuru, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

ilerledikleri sırada karşı grup üyeleri ile tekrar kavga başladığı, şahısların birbirlerine taşlarla saldırdıkları, azınlıkta kalan grubun karşıt gruptan kaçmak için polislerin olduğu yöne doğru kaçmasıyla diğer grup üyeleri de polislerle doğru koşmaya başlamışlardır.

Kovalayan konumunda bulunan grup üyeleri polis ekipleri ile karşı karşıya kaldıkları sırada, sanığın da aralarında bulunduğu polis memurları gruba karşı müdahaleye geçmiştir. Sanık polis, silahını çıkararak gruba doğru koşmuş, havaya doğru ateş etmiş, bu suretle grup cadde üzerinde geri kaçmaya başlamıştır.

Bir süre yaşanan bu kovalamaca sırasında sanık polis memuru, koşar durumda iken silahını maktulün de içerisinde bulunduğu gruba doğrultmuş ve ateş etmeye devam etmiştir. Bunun neticesinde grup içerisinde bulunan maktul yere yığılmış, yapılan kontrollerde, sanığın silahından çıkan mermi çekirdeğinin maktulün sol omuz arkasından girip sağ omuz önünden çıktığı görülmüş ve kaldırıldığı hastanede akciğer parçalanması ile yere düştüğünde başına aldığı darbe sonucu oluşan beyin kanaması sonucunda vefat ettiği anlaşılmıştır.

Olay ile ilgili başlatılan soruşturma kapsamında, yerel mahkemede görülen dava sonucunda sanık polis memuru hakkında kasten öldürme suçundan mahkumiyetine karar vermiştir.

Temyiz başvurusuna istinaden Yargıtay 1.Ceza Dairesi'nce kabul edilen dosya kapsamında bulunan sanık ve tanık ifadeleri, adli kriminal raporlarının incelenmesi sonucunda sanık polisin 18 yıllık memur olduğu, toplumsal olaylara karşı müdahalede bulunurken zor kullanma aşamalarını ve zor kullanmayı durum sıralamasını bilmesi gerektiği, nitekim toplu kuvvet olarak icra edilen görevlerde kullanılacak zor kullanma aracının kuvvet amiri tarafından tayin edildiği, bu kapsamda dönemin sorumlu müdürünün silah kullanılmaması talimatı verdiği şeklindeki beyanlarının mevcudiyeti, karşılıklı grup üyelerinden sanığa veya meslektaşlarına herhangi bir saldırı gelmemesi ile birlikte sanığın, kaçan grubun istikametine doğru etmesi sonucunda mermilerden en az birinin maktule isabet edebileceğini öngörmesine rağmen yaralama eylemine devam etmesi ve ölümün bu hususta meydana gelmesinden dolayı sanığın, kasten öldürme suçu yerine; TCK'nın 87/4. maddesine istinaden kasten yaralama suçundan hüküm giymesine karar verilmiştir.¹²⁰

¹²⁰ Yargıtay, 1. Ceza Dairesi, T. 05.12.2018, E. 2018/5080, K. 2018/5178, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

Bu olayda sanığın, çalışmış olduğu süre itibariyle olaylara profesyonelce yaklaşması gerekirken toplu kuvvet olarak icra edilen görevlerde kullanılacak zor kullanma aşama ve araçlarının kuvvet amirince belirlenmesi gerektiğine bilmesine rağmen ve ayrıca kuvvet amirinin silah kullanılmaması talimatına rağmen sanığın silah kullanmak suretiyle maktulün ölmesine sebebiyet vermesi, tüm olanlara karşın TCK 87/4. maddesine göre kasten yaralama sonucunda ölüm suçundan ceza almasına hükmetmiştir.

7-) Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 10.12.2015 tarihli 2015/5248 esas numaralı ve 2015/6085 numaralı kararı ile 30.08.2012 tarihinde Ankara ili Keçiören İlçe Emniyet Müdürlüğü emrinde görevli bulunan iki polis memuru 7838 kod numaralı ekip otosu ile devriyle görevi ifa ettikleri sırada, haber merkezinin intikal eden bir ihbar hakkında telsizden anons etmesi üzerine polis memurları olay yerine intikal etmişlerdir.

Olay yerine geldiklerinde ihbarcı bayan şahıs bir bayan ve bir erkek şahsın kendisini zorla bir araca bindirdiklerini, cep telefonunu gasp ederek içinde takılı olan sim kartı çıkararak kırdıklarını ve kendisini araçtan attıklarını, bu suretle yaralandığını beyan etmiştir.

Polis memurları şikayetçinin beyanları üzerine tedavi olması için Keçiören Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne araçla intikal ettirmek üzere yola çıkmışlardır. Hastanenin acil servis girişine geldiklerinde şikayetçi bayanın, yolda gitmekte olan bir aracı işaret ederek kendisini zorla araca bindiren ve telefonunu alan şahısların aracının bu otomobil olduğunu söylemesi üzerine, polis memurlarından biri araçta bulunan megafonla araca durması için ikaz anonsu yapmış, araç dur ikazına uymayarak kaçmaya başlamışsa da polis memurlarının çevrede bulunan şahısların da yardımı ile aracın gidiş yönünün kapatılması suretiyle durdurulmuştur.

Durdurulan araçtan inen bir erkek ve bir kadın şahsın kimlik belgelerini alan polis memurlarının, erkek şahıs hakkında yakalama kararı olduğunu tespit etmesi üzerine şahıs yaya olarak kaçmaya başlamıştır. Polis memurlarının, dur ikazı yapması rağmen kaçmayı sürdüren şahsın yakalanabilmesi için peşinden koşmuşlar, bu sırada polislerden biri beylik tabancası ile havaya iki el ateş etmiş, şahsın durmaması üzerine koşuşturma devam ettiği, ardından polis memurlarınca üç el daha havaya ateş açılmıştır. Kovalamaca esnasında firari şahıs, polis memurlarından kurtulmak amacıyla 5-6 metre yükseklikten atlayarak kaçmaya devam etmiştir. Koşarak kaçan şahsın halen durmaması

üzerine polis memuru tarafından ayaklarına nişan alınarak bir el daha ateş edilmiştir. Ayağından yaralanmasına rağmen halen kaçmaya devam eden firari şahsı yakalamak için arkasından koşan polis memuru, kovalamaca esnasında sendeleyerek yere düştüğü, bu sırada dolu vaziyette elinde olan silahının ateş aldığı belirtilmiştir; silahtan çıkan mermi çekirdeği kaçan firari şahsın sırtına isabet etmiştir. Sırtına aldığı mermi yarası neticesinde kaçan şahıs ölmüştür.

Konu ile ilgili başlatılan soruşturma kapsamında Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava sonucunda sanık polis memuru hakkında kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan ceza verilmesine karar verilmiştir.

Yapılan itiraz neticesinde Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin dosya kapsamında incelediği sanık ifadesi ve tanık ifadeleri ile deliller ile ilgili yaptığı çalışma neticesinde, sanık polis memurunun, firari konumda bulunduğu tespit edilen maktulün yakalanması sağlamak için ikazda bulunduğu, şahsın uyarılara rağmen kaçmaya devam etmesi nedeniyle öldürme kastı olmadan ayaklarına nişan alarak ateş ettiği ve bu suretle şahsın yaralanarak yakalamayı amaçladığı değerlendirilmiştir.

Sanık polis memuru ve tanık polis memurunun yaptıkları sözlü ikaz ve havaya ateş açmalarına aldırmayarak kaçan maktulün yakalanması için yapılan *“kademeli zor kullanma”* unsurları hukuka uygun olmakla birlikte; PVSK'da *“şüphelinin hareketini durdurmak için uygulanan zor kullanmanın öldürme kastıyla değil yaralayarak yakalanması”* kıstasına uygun olmadığı, olayın vuku buluşu, maktulün kaçma isteğinde ısrarcı olması ile polis memurları tarafından açılan ateş sayısı göz önüne alındığında hukuka uygun olarak icra edilmiş olan silah kullanımında aşırılık bulunduğu, yasaya uygunluğunun sınırının kast olmaksızın taksirle aşıldığından, sanık tarafından yapılan temyiz itirazının bu nedenle yerinde görülmesi olup; mahkemenin verdiği kararın bozulmasına, buna göre sanığın tahliyesine, başkaca bir suçtan dolayı tutukluluk kararı yoksa derhal tahliye edilmesine karar verilmiştir.¹²¹

Bahse konu olayda sanık polis memurunun kademeli zor kullanma şartlarını yerine getirerek maktulün yakalanmasında başkaca bir yol bulunamayışı sebebiyle, maktulün ayaklarına nişan alarak ateş etmiş, ancak sanığın ayağının kayması neticesinde maktulün sırtından vurularak ölmesine neden olmuş, Yargıtay 1. Ceza Dairesi, yerel mahkemenin kasten yaralama sonucu ölüme neden olma suçundan vermiş olduğu kararı

¹²¹ Yargıtay, 1. Ceza Dairesi, T. 10.12.2015, E. 2015/5248, K. 2015/8065, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

bozarak, ölüm olayının kasıtlı bir eylem sonucunda olmadığından taksirle olduğu hükmüne kanaat getirmiştir.

8-) Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 26.06.2020 tarihli 2019/1210 esas numaralı ve 2020/1439 numaralı kararı ile 21.04.2014 günü saat 00:45 sıralarında Uşak ili merkezinde sabit olarak uygulama görevi ifa eden polis ekipleri hareket halinde kendilerine doğru gelen bir aracı durdurmak için ikazda bulunmuş, ancak araç uyarıya aldırış etmeden uygulama noktasında kaçmaya başlamıştır. Bunun üzerine iki polis memuru ekip otolarına binerek kaçan aracı takip etmeye başlamış, bu sırada megafonla durmaları yönünde ikazlarda bulunmaya devam etmişlerdir. Şüpheli aracın halen durmaması sebebiyle polis memuru tarafından havaya bir el ateş açılmış olmasına rağmen araç durmayarak kaçmaya devam etmiştir. Bir süre yaşanan takip ve kovalamaca neticesinde şüpheli araç, sürücüsünün sonradan öğrenildiğine göre alkollü olması ve aşırı hız nedeniyle yol kenarında bulunan bir ikamet bahçe duvarına çarparak durmuş ve hareket kabiliyetini yitirmiştir.

Polis memurları, aracın duvara çarptığını görerek şahısların yeniden kaçma gayretine girişebileceklerini değerlendirerek ekip aracını, şüpheli aracın sol ön tarafı istikametinde mesafe bırakarak durdurarak aracın kaçış yönünün kapatmışlardır. Şüpheli aracın durmasına rağmen araç içerisinden herhangi bir şahıs dışarı çıkmamış ve araç camlarının koyu renkli film ile kaplı olması ile gece karanlığı sebebiyle araç içerisinde bulunan şahıs veya şahısların dışarıdan görülemediğinden polis memurları, ekip araçlarından indiklerinde silahlarını çıkartarak araca yönelmişlerdir. İki kapılı olan araca sanık polis memuru sağ kapıya, tanık polis memuru ise sol kapıya doğru 2-3 metre mesafe kalacak şekilde yaklaşmışlar, bu sırada sanık memur tarafından araç içerisinde bulunan şahıslara yüksek sesle araçtan çıkmaları komutu verilmiştir. Bu uyarıya karşılık vermeyen şahısların araçtan inmemeleri üzerine, sanık polis memuru, elinde tuttuğu silahının mekanizmasını kurarak atışa hazır hale getirdiği, sağ el işaret parmağı tetik olmak suretiyle araca daha da yaklaşarak sol eli ile sağ kapıyı açtığı, bu sırada aracın ön sağ yolcu koltuğunda oturan şahsı gördüğü ve kim olup neden kaçtıklarını sormuştur.

Bunun üzerine bahsi geçen yolcu şahıs ile polis memuru arasında yaşanan sözlü münakaşa sonrası, yürüme engelli olmasında dolayı yanında bulunan ve araç koltuğunun kenarında bulunan koltuk değneği ile polis memurunun silahını tuttuğu eline sertçe vurması sonucunda silah peş peşe iki kez ateşlenmiş olup; silahtan çıkan mermi

çekirdeklerin ön sağ yolcu koltuğunda oturan şahsın gövdesine isabet etmesi nedeniyle şahıs olay yerinde ölmüştür.

Olay ile ilgili başlatılan soruşturma kapsamında Uşak 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava sürecinde sanık ifadesi, tanık beyanları ve delillerin incelenmesi ile sanık polis memurunun TCK'nın 85. maddesinde belirtilen "*Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*" hükmü doğrultusunda cezalandırılmasına karar verilmiştir.

Temyiz istemiyle yapılan başvuruyu değerlendiren Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin verdiği kararda, sanığın alınan doktor raporunda sağ elinde yaralanma izlerinin bulunduğu sanığın eline darbe aldığı sabit olduğu ayrıca; Adli Tıp balistik raporuna göre sanık silahının kurulu vaziyette iken patlaması için horoz parçasına iki kg basınç uygulanması gerektiği, bu suretle silahın tetiğine basmadan bir cisim ile vurarak patlamasının mümkün olmadığı sabit olduğu belirtilmiştir. Bütün bu hususlar eşliğinde sanığın, öldürme kastı olmadan görevini ifa ettiği sırada eline vurulması suretiyle oluşan olay ile ilgili olarak yerel mahkemenin verdiği mahkumiyet kararının bozularak CMK'nın 223/2-c maddesince beraatına karar verilmiştir.¹²²

Bu olayda görevlilerin tüm ikaz ve uyarılarına rağmen, durmayarak kaçmaya çalışan aracın, kaza yaparak duvara çarpması sonucu hareket kabiliyetini kaybederek durmak zorunda kalmıştır. Sanık ve tanık polis ve memurlarının, araca tedbiren silahları dolu vaziyette ve atışa hazır vaziyette yanaşmışlardır. Sanık polis memurunun, araç içerisinde sağ ön yolcu koltuğunda bulunan maktul ile sözlü münakaşa yaşamış ve sonrasında maktulün direnç göstermeye devam ederek koltuk değneği ile sanığın eline sertçe vurması neticesinde silah iki (2) kez patlamıştır. Ayrıca sanık polis memurunun elinde küt bir cisimle vurmak suretiyle oluşan yara raporu mevcuttur. Yerel mahkeme konu ile ilgili sanık polis memurunun olayda kusurlu olduğuna kanaat getirerek TCK 85. maddesine göre mahkumiyet vermesine karşın, Yargıtay 1. Ceza Dairesi sanığın olayda herhangi bir kusurunun bulunmadığına kanaat getirerek oy birliği ile beraatına karar vermiştir.

¹²² Yargıtay, 1. Ceza Dairesi, T. 24.06.2020, E. 2019/1210, K. 2020/1439, www.hukukturk.com, Erişim Tarihi: 01.01.2022.

Zor ve silah kullanımında sınırın aşılmasında yargı süreçleri kısmında ele alınan olaylar ve bu olaylar hakkında verilen kararların ikisi tarihi belli olmayan (eski), üçü 2001-2006 yılları arası, üçü (3) 2010 ve sonrasında yaşanan olaylardan seçilmiştir.

Görevli memurların olaylar sırasında zor kullanım halleri olan kanun hükmünü yerine getirme, yetkili merciinin emrinin yerine getirme, meşru savunma, üçüncü kişilerin lehine meşru savunma ve zorunluluk haline riayet ederek zor ve silah kullanımını gerçekleştirdiği görülmüştür.

Anlatılan tüm olaylara genel manada bakılacak olursa görevli memurların, zor ve silah kullanım aşamaları olan uyarı ve taktiksel iletişim, vücut teması ve kontrol ile maddi güç kullanma aşamalarına riayet ettiği, silah kullanımı aşamalarından ilk olarak sözlü ikazın yapıldığı, ikinci aşama olarak silahla temas ve havaya uyarı ateşinin yapıldığı, son aşamada ise karşı tarafı etkisiz kılacak derecede ve ölümcül olmayan vücut kısımlarına hedef olarak ateş edildiği görülmüştür.

Ancak bu sıralamalarına uyulmasına rağmen, görevli memurların olayın verdiği korku, endişe, heyecan ve elde olmayan dış etkenler (düşme, görevliye fiziki müdahale) nedeniyle istenmeyen sonuçlar da meydana gelmektedir.

Bu doğrultuda meydana gelen olaylar hakkında yerel mahkemeler tarafından başlatılan kovuşturmalarda, sanık durumuna düşen görevli memurlar hakkında taksirle öldürme, kastın aşılması veya kasten öldürme suçlarından mahkumiyet kararı verilmekte ise de yüksek mahkemelere yapılan temyiz ve itirazlar neticesinde yapılan incelemelerde, sanıklar hakkında yerel mahkemeler tarafından verilmiş cezaların bozularak bir alt cezasının verildiği veya beraat hükmünün verildiği gözlemlenmiştir.

İlimiz özelinde ise 2010-2019 yılları arasında yaşanan olaylarda polisin zor ve silah kullanımında sınırın aşılması ve yargı süreçler ile ilgili elde edilen bilgiler aşağıda verilmiştir.

- 2010 yılında soruşturma ve kovuşturmanın bulunmadığı,
- 2011 yılında üç (3) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,
- 2012 yılında sekiz (8) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,
- 2013 yılında dört (4) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,
- 2014 yılında dokuz (9) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,
- 2015 yılında on bir (11) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,
- 2016 yılında soruşturma ve kovuşturmanın bulunmadığı,
- 2017 yılında üç (3) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,

2018 yılında altı (6) görevli hakkında takipsizlik kararının verildiği,
2019 yılında on iki (12) görevli hakkında takipsizlik kararı verildiği
anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda ülke genelinde yaşanan olaylar ve bu olaylar ile ilgili örnek alınan kararlar ve ilimiz genelinde polisin zor ve silah kullanımında sınırın aşılmasından doğan yargı süreçleri incelendiğinde; görevlilerin aldığı eğitimler neticesinde olaylara ve şahıslara müdahalede görev ve sorumlulukları hakkında yeteri bilgiye sahip olduğu, görevlinin zor ve silah kullanımı aşamalarına uyduğu, kanunların verdiği yetki ve talimatlar çerçevesinde hareket ettiği tespit edilmiştir.

İstenmeyen şekilde neticelenen olaylarda maktullerin, görevlilerce kendilerine kanun çerçevesinde verilen uyarı ve talimatlara riayet etmemeleri, aksine eylemlerinde ısrarcı olarak direnç göstermeleri neticesinde hem kendilerinin hem de görevlilerin zarar görmesine neden olmuşlardır.

SONUÇ

Bir arada bulunmanın kaçınılmaz şartı belli kurallara uymaktır. Bütün kainatın bir düzeni bulunduğu gibi, canlılar dünyasında da birliktelikler ortak kurallar etrafında şekillenmektedir. Canlıların en gelişmiş olan insanların oluşturduğu topluluklar, birlikte yaşamanın kurallarını da en ince ayrıntılarına kadar düzenlemeye çalışır. Böylece kamunun her bakımdan genel çıkarlarını koruyacak hükümler ortaya konulur. Buna “kamu düzeni” diyoruz.

Kamu düzeninin sağlanmasından toplumdaki en üst ve üstün otorite olan devlet sorumludur. Devlet bu yükümlülüğünü yetkili kurumlar marifetiyle yerine getirir. Bu kapsamda devlet, yurt içerisinde genel düzen ve emniyeti korumak için zabıta olarak adlandırılan jandarma, polis, kır bekçisi gibi devlet kuvvetine sahiptir. Kolluk kuvvetleri de denen bu kurumsal yapı ve mensupları, suçun işlenmesini önlemek veya işlendikten sonra gereğini yapmak konusunda birtakım yetkileri haizdir. Bunlardan birisi de zor ve silah kullanma yetkisidir.

Kolluk kuvvetleri temel yaptırım güçlerini zor kullanma yetki ve kapasitelerinden alırlar. Tekelinde ve sorumluluğunda yürütülen kolluk hizmetlerinin sürekli, düzenli, tarafsız ve objektif olması sağlanmak durumunda olan devlet, kolluk kuvvetleri marifetiyle bir taraftan toplumun genel düzen ve emniyetini korurken, öbür taraftan zor durumda kalan bireyleri de kurtarmak durumundadır. Diğer bir ifadeyle kolluk kuvvetleri, bireylerin yaşama ve güvenli bir sosyal ortamda varlığını sürdürme haklarının da güvencesi durumundadır. Ancak kolluk kuvvetinin zor kullanması, özellikle temel hak ve hürriyetlerin korunması bakımından dikkat gerektiren bir alandır. Bütün bu sebeplerle kolluk kuvvetlerinin zor kullanma yetkisinin ölçüsünün ve sınırlarının hukuk kurallarıyla düzenlenmesi gerekmektedir.

Kolluk yetki ve kapasitenin hukuk kurallarına uygun bir şekilde kullanılabilmesin sağlanması gerekmektedir. Çünkü demokratik toplumlarda kişilerin özgürlüğü, temel hak ve hürriyetleri esastır. Dolayısıyla bunlara getirilebilecek kişi hak ve hürriyetleriyle kamunun düzeni arasında denge sağlanması hassas bir konudur. Bu hassasiyet nedeniyle konu çoğu ülkede anayasal düzeyde güvenceye alınmaya çalışılmaktadır. Nitekim Anayasa’nın 13.maddesi de temel hak ve özgürlüklerin “özlerine dokunulmadan ancak kanunla sınırlanabileceği” ve bu sınırlamaların

“Anayasanın sözüne ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı” belirtilmektedir.

Toplumda asayişin sağlama ve düzeni koruma, toplumun ve şahısların emniyetini ve mesken masumiyetini koruma, halkın ırz, can ve malını muhafaza etme gibi faaliyetlerini yürütürken, bu görevlerinin gereği olarak kişilere karşı müdahalede bulunma veya gerekirse zor kullanma durumunda kalırlarsa hangi hallerde ve ne oranda zor kullanabilecekleri toplum bakımından olduğu kadar kolluk kuvvetleri açısından da önem arz etmektedir.

Görevlerinin mecburiyeti olarak kişiler arasındaki anlaşmazlıkları ve çatışmaları çözümlemede, şahıslara karşı kullanma durumunda kaldıkları zor kullanma halleri ve aşamalarında herhangi bir orantısızlık veya aşırılık durumu var olduğunda bu aşırılıktan zarar gören yahut hak kaybına uğrayan kişi, hukuk devletinin kanun uygulayıcısı olan kolluk kuvvetlerine karşı hem güven kaybı yaşamakta hem de yasa çerçevesinde görev yapan kolluk personeli bu sebeple kendisini koruyan yasa tarafından cezalandırılarak sanık konumuna düşmektedir.

Türkiye’de jandarma, polis, sahil güvenlik ve gümrük muhafaza görevlilerini kapsayan kolluk kuvvetleri içerisinde yurt genelinde toplum kesimleriyle en yoğun temas halinde bulunan polis kuvvetidir. Bu sebeple çalışmamızda polisin zor ve silah kullanma yetkisi ele alınmıştır.

Bu çalışma ile öncelikli olarak kolluk kavramı, kolluk çeşitlerinin tanımları yapılmış olup; kolluk kuvvetleri içerisinde bulunan ve şehir merkezlerinde asayişin sağlanması, suçların önlenmesi, oluşmuş suçların tarafları ve delillerini tespit edilip muhafaza altına alınması, trafik akışının sağlanması vb. birçok alanda zor şartlarda görev yapan polis teşkilatının eski Türk topluluklarından itibaren nasıl teşkilatlandıkları, hangi unsurlardan meydana geldikleri, hangi oluşumlardan geçtiklerini mevzuat ve akademik kaynaklar çerçevesinde anlatılmıştır.

Polis teşkilatından bahsederken, diğer kolluk teşkilatları olan Jandarma, Sahil Güvenlik, Gümrük Muhafaza ile özel kolluk tanımına kısaca değinilmiştir.

Emniyet Teşkilatı içerisinde görevli polis memurlarının, görevlerini ifa ederken kullandıkları kıyafetler, görev yaptıkları hizmet alanları ile branş dalları detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

İkinci bölümde polisin, bireysel ve toplu kuvvet olarak yaptığı icra ettiği görevlerde zor kullanmanın hangi kanunlar çerçevesinde yapıldığı, zor kullanma araçları, zor kullanma şartları, zor kullanma aşamaları ile zor kullanılabilecek haller kanunlar çerçevesinde anlatılmıştır.

Üçüncü kısımda ise yine bir zor kullanma çeşidi olan silahın, kavramsal tanımı, silah türleri, polisin silah taşıma, kullanma yetkisi ve aşamaları Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu ışığında irdelenmiştir.

Son bölümde, polisin zor ve silah kullanımı konusunda yerel mahkemeler ile Danıştay ve Anayasa Mahkemesi kararlarından örnekler alınmış, kovuşturmayla konu olan olaylar bir bütün olarak anlatılmış, olaylar sonrasında başlatılan soruşturmalarda neticesinde yerel mahkemelerin davalar hakkındaki kararları ve bu kararlar ile ilgili üst mahkemelerin vermiş olduğu bozma kararları anlatılmıştır.

Ayrıca 2010-2019 yılları arasında ilimizde meydana gelen olaylar sırasında, polisin zor kullanması ile ilgili şikâyeteye bağlı olarak başlatılan soruşturmalarda yerel mahkemenin vermiş olduğu kararlar, yıl bazlı sıralanarak polisin zor ve silah kullanmada sınırın aşılmasında yargı süreçleri ile ilgili örnek oluşturması açısından çalışmamızda yer verilmiştir.

Çalışmada ele alınan yargı kararları çerçevesinde polisin görevini ifa ettiği esnada direnç ile karşılaşması sonucunda başvurduğu zor ve silah kullanma durumu neticesinde istenmeyen ve öngörülemeyen şekilde şüpheli şahısların ve/veya polislerin zarar görebildiği, istenmeyen sonuçların önüne geçmek veya en aza indirebilmek için polisin görevi esnasında sorumluluk ve sınırlarını mutlak suretle çok iyi bilmesinin ve bunun yanı sıra şüpheli şahısların da direnç gösterdiklerinde polis tarafından etkisiz hale getirileceğinin farkındalığının sağlanması gerektiği anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akgün, Faruk. 2017. *Kolluk Kuvvetlerinde Polisin Zor Kullanma, Silah Kullanma ve Orantılı Güç Yetkisi*. İstanbul.
- Akkaya, Bülent. 2013. «Geçmişten Günümüze Türk Polis Teşkilatında Rütbeler.» *Acarindex*. Erişildi: 01 01, 2022. acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423932788.pdf.
- AKKOYUNLU, Sencer Abdullah. 2017. «KAMU DÜZENİNİN SAĞLANMASINDA KOLLUĞUN.» Erzincan.
- Alçalar, Mustafa. 2006. *Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi*. İstanbul.
- Arslan, Mustafa. 2018. «İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş.» *Dergipark*. Erişildi: 12 2021, 08. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609959>.
- Aytürk, Hihat. 2019. *Türklerde Yönetim Sanatı Lider Hükümdarlar*. Ankara: Astana Yayınları.
- Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem. 2008. *Uygulamalı Yeni Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bat, Yüksel. 2018. «Hukuk Devletinde Kolluk Yetkisinin Sınırı.» *Mali Hukuk Dergisi* 2142-2144.
- Bayram Karakurt, Celal Bal. tarih yok. «Genel Kolluk Özel Güvenlik İlişkisi.» *Dergipark*. Erişildi: Ocak 07, 2022. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/62401>.
- Belma Tokuroğlu, Abdullah Ersoy. 2021. *Uygarlık Tarihi*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- BİLGİÇ, Alper. 2019. *Düzenli Karmaşa*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Canatan, Kadir. 2014. «İmaj ve Gerçeklik Arasında Balıkesir Kentinde Güvenlik Algısı ve Polis İmajı.» *Polis Akademisi Güvenlik Çalışmaları Dergisi*. Erişildi: 01 02, 2022. <https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/16-2-3.pdf>.
- Centel, Nur. 1992. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Cin, M.Onursal. 2000. «Kolluğun Zor Kullanma Yetkisi.» *Dergipark*. 13 Haziran. Erişildi: Ocak 25, 2021. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262162>.

- Çalık, Etem. 2016. «İlkel Topluluktan Modern Topluma Geçiş Sürecinde Ceza-Adalet İlişkisi.» *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Billimler Dergisi*. Erişildi: 01 02, 2022. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/466462>.
- ÇOLAK, İlker. tarih yok. *ilkercolak.com.tr*. Erişildi: 11 1, 2021. <https://www.ilkercolak.com.tr/genel-kolluk-ve-ozel-guvenlik-iliskileri/>.
- Dairesi, Yargıtay 1. Ceza. 2014. *Hukukturk.com*. 20 Ekim. Erişildi: Aralık 29, 2021.
- . 2015. *Hukuktürk*. Erişildi: 01 01, 2022. www.hukukturk.com.
- Demibaş, Timur. 2021. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dikici, Ali. 2014. «II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyete Miras Kalan İç Güvenlik.» *Türk İdare Dergisi*. 12. Erişildi: 01 01, 2022. [http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1186-479\(2014\).pdf](http://www.tid.gov.tr/Makaleler/Y%C4%B1186-479(2014).pdf).
- Doğan, Baran. tarih yok. *Av. Baran Doğan Hukuk Bürosu*. Erişildi: 01 14, 2022. <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/mesru-mudafaa-mesru-savunma-nedir.html>, .
- . tarih yok. *Avukat Baran Doğan Hukuk Bürosu*. Erişildi: Ocak 14, 2020. <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/zorla-getirme-karari-veya-emri-nedir.html>.
- tarih yok. *Emniyet Genel Müdürlüğü*. Erişildi: Ekim 23, 2021. <https://www.egm.gov.tr/tarihce>.
- Ermeydan, İdris. 2014. «Yargıtay Kararları Işığında Meşru Savunma Sınırının Aşılması.» *Dergipark*. Temmuz. Erişildi: Ocak 1, 2022. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73059>.
- Erol Cihan, Feridun Yenisey. 1992. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.
- Eryılmaz, M.Bedri. tarih yok. «Demokratik Ülkelerde Kolluk Güçleri Arasında Yetki ve Görev Alanı Paylaşımı: Türkiye Örneği.» *TBB Dergisi*. Erişildi: 12 8, 2021. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-64-228>.
- Esen, Erol. 1997. *Güvenlik Teşkilatında Suçlu Taşıma, Yakın Savunma Teknikleri*. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Feridun Yenisey vd. tarih yok. *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku Birinci Kitap*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Gazete, 25832 sayılı Resmi. 2005. *Adli Kolluk Yönetmeliği*. 01 Haziran.
- Geleri, Aytekin. 2009. *Önleyici Polislik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Gözler, Kemal. 2009. *İdare Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Günday, Metin. 2002. *İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Güriz, Adnan. 2001. *Hukuk Başlangıcı*. Ankara : Siyasal Kitapevi.
- Hafizoğulları, Zeki. 1995. «İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi.» *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 566.
- Hafizoğulları, Zeki. 1995. «Polisin Zor Kullanma Görev ve Yetkisi.» *İnsan Hakları Dergisi* 18.
- Hamide Zafer, Nur Centel. 2005. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Haydar, Erol. 2005. *Gerekçeli, Açıklamalı ve İçtihatlı Yeni Türk Ceza Kanunu*. Ankara: Yayın Matbaacılık.
- İlgürel, Mücteba. tarih yok. «Subaşı.» *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişildi: 01 05, 2022. www.islamansiklopedisi.org.tr/subasi.
- İslamoğlu, Abdullah. 2014. «Hukuk Tarihimizde Polis Kurumuna Kısa Bir Bakış.» *I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri* içinde, yazar Fethi Gedikli, 327-328. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- İsmail Malkoç, Mert Yüksektepe. 2005. *Açıklamalar ve Yorumlarla 5271 Sayılı Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu*. Ankara: Malkoç Kitapevi.
- Karakaya, Veysel K. Bilgiç - Muhititn. tarih yok. «Türk Polis Teşkilatının Tarihsel Gelişimi.» *Polis Bilimleri Dergisi* 172,173.
- KARTAL, Duran. 2010. *Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi*. İstanbul.
- Kılıç, Ali. 2003. *Kolluğun Zor Kullanma Görevi Yetkisi*. Ankara.
- M.Bedri Eryılmaz, Ayhan Bozrak. 2009. «Hukukumuzda Zor ve Silah Kullanma Yetkisi.» *Tbb Dergisi*. Erişildi: Ocak 02, 2022. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-83-532>.
- Mahkemesi, Anayasa. 2016. *Hukuktürk*. 16 06. Erişildi: 01 01, 2022. www.hukukturk.com.
- Namık Çencen,Şerafettin Arıdil, Tuba Şengül. tarih yok. «Tarihi Süreç İçerisinde Türk Polis Teşkilatı.» *academia*. Erişildi: Haziran 21, 2021. https://www.academia.edu/6129925/Tarihi_S%C3%BCre%C3%A7_%C4%B0_%C3%A7erisinde_T%C3%BCrk_Polis_Te%C5%9Fkilat%C4%B1.
- Ortaylı, İlber. 2016. *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadi*. İstanbul: Kronik Yayınları.

- Özcan, Abdülkadir. 1991. «Asakir-i Mansure-i Muhammediye.» *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişildi: Aralık 17, 2021. islamansiklopedisi.org.tr/asakir-i-mansure-i-muhammediye.
- . 1992. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişildi: Ocak 08, 2022. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bostanci>.
- Özer, Şaban Ali. tarih yok. «Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Polis Teşkilat'ının Gelişimi.» *Academia*. Erişildi: Aralık 28, 2021. https://www.academia.edu/19937297/OSMANLI_DAN_CUMHUR%C4%B0_YETE_POL%C4%B0S_TE%C5%9EK%C4%B0LATININ_GEL%C4%B0%C5%9E%C4%B0M%C4%B0.
- Polat, Metin. 2018. *Metin Polat*. 6 Temmuz. Erişildi: Ocak 2, 2022. <https://metinpolat.av.tr/tanik-mahkemeye-nasil-cagrilmalidir-cagriya-uyumamasinin-sonuclari-nelerdir.html>.
- tarih yok. *Polis Akademisi*. Erişildi: 01 01, 2022. <https://www.pa.edu.tr/akademi-tarihcesi.html>.
2020. *Polisin Zor Kullanma Yetkisi ve Kullanılan Teçhizatlar*. Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı.
- Sayın, Cengiz. 2006. *Kolluk Kuvvetleri Etik İlkeleri*. Ankara.
- Sevindik, Aytekin. 1997. *Çevik Kuvvet Rehberi*. İstanbul: Avrasya Araştırma ve İletişim.
- Sönmez, Ali. tarih yok. «Polis Meclisinin Kuruluşu ve Kaldırılışı (1845-1850).» *Dergipark*. Erişildi: Aralık 20, 2021. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/782424>.
- Sönmez, Ali. 2006. «Zaptiye Teşkilatının Düzenlenmesi (1840-1869).» *Tarih Araştırmaları Dergisi* 201.
- Sönmez, Nevzat. 2005. *Emniyet Teşkilatı ve Polis Meslek Hukuku ile Polisin Görev ve Yetkileri*. Seçkin Yayınları.
- Sulhi Dönmezer, Sahir Erman. 1997. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım AŞ.
- Şahin, Mehmet. tarih yok. «Yasal (Meşru) Savunma.» *Tbb Dergisi*. Erişildi: Haziran 18, 2021. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-75-411>.
- ŞEN, Ersan. 2016. «Polisin Silah Kullanma Yetkisi.» *hukukihaber.net*. 01 04. Erişildi: 02 03, 2022. www.hukukihaber.net/makale/polisin-silah-kullanma-yetkisi-h73540.html (Erişim 03.02.2022).

- . 2012. «Polisin Zor ve Silah Kullanma Yetkisi.» *hukukihaber*. 02 03. Erişildi: 02 01, 2022. www.hukukihaber.net/polisin-zor-ve-silah-kullanma-yetkisi-makale,2579.html.
- tarikh yok. *Türk Dil Kurumu*. Erişildi: 01 01, 2022. <https://sozluk.gov.tr/>.
- Ufuk Ayhan, İbrahim Deniz. 2018. *Silah ve Taktik Atış*. Polis Akademisi.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı. tarih yok. «Osmanlılarda Askeri Teşkilat.» *Türk Tarih Kurumu*. Erişildi: 01 01, 2022. www.ttk.gov.tr/belgelerle-tarih/osmanlılarda-askeri-teskilat/.
- Veysel K. Bilgiç, Muhittin Karakaya. 2006. «Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi.» *Polis Bilimleri Dergisi* 172-173.
2019. «Yargıtay 1. Ceza Dairesi.» *Hukukturk*. 27 Mart. Erişildi: Ocak 01, 2022.
2005. «Yargıtay Ceza Genel Kurulu.» *Hukukturk.com*. 22 Mart. Erişildi: Ocak 06, 2022.
2009. «Yargıtay Ceza Genel Kurulu.» *Hukukturk.com*. 31 03. Erişildi: Aralık 2021, 31. www.hukukturk.com.
- Yaşar, Yılmaz. 1996. *Açıklamalı Polis Meslek Hukuku* içinde, 20. Ankara: Nadir Kitap.
- Yiğit, Yücel. 2016. *Türk Polis Tarihinin Kökenleri Rapor*. Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı.
- Yıldız, Elif. 2008. «Polis Adaylarının Duygusal Zekalarıyla Polislik Mesleğine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Rüştü Ünsal PMYO Örneği.» *Yönetim ve Ekonomi Araştırma Dergisi* 15-29.
- Yılmaz, Ali. 2021. «Türklerde Ordu.» *Türk Tarihi ve Kültürü* içinde, yazar Cemil Öztürk, 249-250. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, Mustafa. 2007. *Polisin Zor Kullanma Yetkisi*. Diyarbakır.
- Yılmaz, Yaşar. 2005. *Polis Mesleki Hukuku*. Ankara: Nadir Kitap.
- Yüksel, Ahmet. 2020. «Tayin, Terfi ve İhraç Üçgeninde Bir Osmanlı Polisi.» *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. 9. Erişildi: 01 01, 2022. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1382166>.
- Yüksel, Mehmet. 2013. «Modern Toplumda Hukuk Kültürü.» *Dergipark*. Erişildi: 01 05, 2022. dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179513.